

วุฒิสภา

เอกสารประกอบการพิจารณาเบื้องต้น

สำหรับสมาชิกวุฒิสภาได้ใช้ในการติดตามผลการพิจารณา
ร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการของสภาผู้แทนราษฎร

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี และสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ)

อ.พ.(ร) ๕/๒๕๖๕

คำนำ

เอกสารประกอบการพิจารณาเบื้องต้นของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เสนอโดย นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล กับคณะ ซึ่งคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณาก่อนรับหลักการ และได้ส่งคืนสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕ และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เสนอโดย นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ กับคณะ ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๕ ซึ่งร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๔ ฉบับ ดังกล่าวได้เข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

เอกสารประกอบการพิจารณาเบื้องต้นของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ จัดทำขึ้นเพื่อเป็นข้อมูลสำหรับประกอบการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภาในเบื้องต้น ทั้งนี้ ก่อนที่สภาผู้แทนราษฎรจะลงมติเห็นชอบด้วยกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และเสนอให้วุฒิสภาพิจารณาต่อไปตามบทบัญญัติของรัฐธรรมนูญ

สำนักกฎหมาย
สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา
มิถุนายน ๒๕๖๕

เอกสารประกอบการพิจารณา

จัดทำโดย

นางสาวนภภรณ์ ใจสัจจะ	เลขาธิการวุฒิสภา
นายทศพร แยมวงษ์	รองเลขาธิการวุฒิสภา
นายโสภณ ชาทบุษย์จาร์	ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานกฎหมาย ๒
นางสาวนภพร ชวรงค์กร	นิติกรเชี่ยวชาญ
นางสาวจิตรกาน เจียรตระกูล	วิทยากรชำนาญการ
นางสิริกัญย์ ส่องแสง	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นายพัลลภ วงศ์พานิช	เจ้าพนักงานธุรการอาวุโส
นางรัตติกานต์ นวลสุข	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน
นางกาญจนา ผลาชีวะ	เจ้าพนักงานธุรการชำนาญงาน

กลุ่มงานกฎหมาย ๒ สำนักกฎหมาย สำนักงานเลขาธิการวุฒิสภา โทร. ๐ ๒๘๓๑ ๙๒๙๖

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

ประเด็นสำคัญจากการอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ^๑

๑. เหตุผลที่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

๑.๑ การเสนอร่างพระราชบัญญัติ

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เสนอโดย คณะรัฐมนตรี ต่อประธานสภาผู้แทนราษฎร เมื่อวันที่ ๙ มิถุนายน ๒๕๖๕ และได้เข้าสู่การพิจารณาของที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) เมื่อวันที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕ โดยที่ประชุมได้มีมติเห็นชอบตามที่มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเสนอให้นำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ซึ่งคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณาก่อนรับหลักการ และได้ส่งคืนสภาผู้แทนราษฎรเพื่อพิจารณา เมื่อวันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕ มาพิจารณาก่อน จากนั้นที่ประชุมมีมติเห็นชอบกับการนำร่างพระราชบัญญัติอีก ๓ ฉบับ ได้แก่ เรื่องด่วนที่ ๑๔ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) เรื่องด่วนที่ ๑๕ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) และเรื่องที่เสนอใหม่ที่ ๖.๓ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ซึ่งเป็นเรื่องทำนองเดียวกันและเกี่ยวเนื่องกันขึ้นมาพิจารณารวมกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. (นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ซึ่งคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณาก่อนรับหลักการ ตามข้อบังคับ

^๑ สามารถสืบค้นเอกสารแนบระเบียบวาระ เอกสารประกอบการพิจารณา และบันทึกการประชุมในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการได้จากเว็บไซต์ E-Library ห้องสมุดอิเล็กทรอนิกส์ สำนักวิชาการ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร <https://library.parliament.go.th/th/house-representatives-documents> หรือสแกนข้อมูลผ่าน QR CODE หมายเลข ๑ ถึง ๓ ในหน้าที่ ๑๔ ของเอกสารฉบับนี้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

การประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๕๕ (๒)^๒ และที่ประชุมเห็นชอบให้แยกลงมติที่ละฉบับตามลำดับ ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๑๗ วรรคสาม^๓

๑.๒ สารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ

ผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้ชี้แจง แลกเปลี่ยนหลักการและเหตุผล พร้อมทั้งกล่าวถึงสารสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอทั้ง ๔ ฉบับ สรุปได้ ดังนี้

๑.๒.๑ นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล ได้ชี้แจงถึงความจำเป็นของการเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งคณะรัฐมนตรีขอรับไปพิจารณาก่อนรับหลักการ และได้ส่งคืนสภาผู้แทนราษฎรพิจารณา โดยได้ให้ข้อสังเกตว่า จากผลการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีที่เห็นว่ายังไม่สมควรรับหลักการร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ เป็นการสรุปผลการพิจารณาโดยสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ซึ่งเป็นองค์กรตรวจพิจารณาร่างกฎหมาย ไม่ได้เป็นองค์กรที่มีความเกี่ยวข้องกับปัญหาในทางปฏิบัติแต่อย่างใด โดยจะเห็นได้ว่า จากการจัดประชุมรับฟังความคิดเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่จะเห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ ได้แก่ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ กระทรวงการต่างประเทศ สำนักงบประมาณ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ จึงขอให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรร่วมกันลงมติรับหลักการของร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้ต่อไป

^๒ ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๕๕ (๒) กำหนดไว้ ดังนี้

“ข้อ ๕๕ เมื่อที่ประชุมกำลังพิจารณาญัตติใดอยู่ ห้ามเสนอญัตติอื่นขึ้นมาพิจารณา เว้นแต่ญัตติดังต่อไปนี้

(๑) ขอแปรญัตติเฉพาะในเรื่องที่ไม่ใช่ร่างพระราชบัญญัติ

(๒) ขอให้รวมระเบียบวาระการประชุมที่เป็นเรื่องเดียวกัน ทำนองเดียวกัน หรือเกี่ยวเนื่องกันเพื่อพิจารณาพร้อมกัน

ฯลฯ

ฯลฯ”

^๓ ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๑๗ กำหนดไว้ ดังนี้

“ข้อ ๑๑๗ การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติในวาระที่หนึ่ง ให้สภาพิจารณาและลงมติว่าจะรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัตินั้น

เพื่อประโยชน์แก่การวินิจฉัยดังกล่าวในวาระหนึ่ง สภาจะให้คณะกรรมการพิจารณา ก่อนรับหลักการก็ได้ ทั้งนี้ ต้องพิจารณาให้แล้วเสร็จภายในหกสิบวันนับแต่วันที่สภามีมติ

ในกรณีที่สภามีมติให้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่มีหลักการทำนองเดียวกันหลายฉบับรวมกัน สภาจะลงมติรับหลักการหรือไม่รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติแต่ละฉบับหรือทั้งหมดรวมกันก็ได้ และเมื่อสภาได้ลงมติรับหลักการแล้ว ให้สภาลงมติว่าจะให้ร่างพระราชบัญญัติฉบับใดเป็นหลักในการพิจารณาในวาระที่สอง”

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๑.๒.๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (นายสมศักดิ์ เทพสุทิน) ได้แถลงหลักการและเหตุผล พร้อมทั้งกล่าวถึงสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. สรุปได้ ดังนี้

๑) ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

หลักการ คือ ให้มีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต

สำหรับเหตุผลที่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่การก่อตั้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกันโดยกำเนิด โดยมีการอุปการะเลี้ยงดูและมีความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างไปจากคู่สมรส สมควรมีกฎหมายรองรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังกล่าว โดยมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการจดทะเบียน คู่ชีวิต และการเลิกการเป็นคู่ชีวิต สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิต การจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวที่ก่อตั้งขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่คณะรัฐมนตรีเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) วันใช้บังคับ

กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑๒๐ วัน นับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา ๒)

(๒) บทนิยาม

กำหนดนิยามคำว่า “คู่ชีวิต” ให้หมายความว่า บุคคล ๒ คนซึ่งเป็นเพศเดียวกัน โดยกำเนิดและได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ และกำหนดนิยามคำว่า “ศาล” เพื่อประโยชน์ในการอ้างอิงในร่างพระราชบัญญัติ (ร่างมาตรา ๓)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(๓) ศาลที่มีเขตอำนาจพิจารณาพิพากษาคดี

ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาพิพากษาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๔)

(๔) ผู้รักษาการตามพระราชบัญญัติ

ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๕)

(๕) การจดทะเบียนคู่ชีวิต

การทำสัญญาว่าจะจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่สามารถนำมาร้องขอให้ศาลบังคับให้จดทะเบียนคู่ชีวิตได้ (ร่างมาตรา ๖) และกำหนดเงื่อนไขในการจดทะเบียนคู่ชีวิต กล่าวคือ ทั้ง ๒ ฝ่ายหรือฝ่ายหนึ่งต้องมีสัญชาติไทย ต้องมีอายุ ๑๗ ปีบริบูรณ์ และจะจดทะเบียนคู่ชีวิตมิได้ ถ้าเป็นญาติสืบสายโลหิต หรือเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา (ร่างมาตรา ๗ ถึงร่างมาตรา ๙) การดำเนินการทางทะเบียน (ร่างมาตรา ๑๐ และร่างมาตรา ๑๑) การให้ความยินยอมกรณีและผู้เยาว์จะจดทะเบียนคู่ชีวิต ซึ่งจะต้องได้รับความยินยอมจากบิดา มารดา ผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้ปกครองหรือศาล แล้วแต่กรณี (ร่างมาตรา ๑๒ และร่างมาตรา ๑๓) และการเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนครอบครัวและข้อมูลทะเบียนคู่ชีวิตระหว่างหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง (ร่างมาตรา ๑๔)

(๖) การเป็นคู่ชีวิต

กำหนดหลักการทั่วไปให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตโดยอนุโลม ในกรณีที่ไม่มีบทบัญญัติเฉพาะในร่างพระราชบัญญัตินี้ (ร่างมาตรา ๑๕) รวมทั้งกำหนดผลของการจดทะเบียนคู่ชีวิตในเรื่องต่าง ๆ ได้แก่ การบรรลุนิติภาวะเมื่อจดทะเบียนคู่ชีวิต ภูมิลำเนาของคู่ชีวิตคือถิ่นที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เว้นแต่ได้แสดงเจตนาว่ามีภูมิลำเนาแยกต่างหากจากกัน การร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถ สิทธิและสถานะของคู่ชีวิตในกรณีที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ไม่อยู่ การไม่ให้ถอนคืนการให้เพราะเหตุเนรคุณในการจดทะเบียนคู่ชีวิต และการจัดการแทนผู้เสียหายรวมทั้งการดำเนินคดีต่างผู้ตายที่เป็นคู่ชีวิตตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา ทั้งนี้ เป็นบทบัญญัติในลักษณะทำนองเดียวกันกับการเป็นคู่สมรส (ร่างมาตรา ๑๖ ถึงร่างมาตรา ๒๑)

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(๗) ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต

คู่ชีวิตมีหน้าที่ในการอุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน (ร่างมาตรา ๒๒) หากไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ หรือการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก ให้สามารถร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งอนุญาตให้อยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ (ร่างมาตรา ๒๓)

(๘) ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต

ระบบทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิตมีลักษณะในการทำงานเดียวกับคู่สมรส โดยแบ่งออกเป็น “ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต” และ “สินส่วนตัว” (ร่างมาตรา ๒๔ ถึงร่างมาตรา ๒๗)

(๙) ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต

กำหนดเหตุที่ทำให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ ได้แก่ การจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องสัญชาติไทย ความสามารถบุคคล การเป็นญาติ การมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่แล้ว และการที่คู่ชีวิตไม่ได้ยินยอมเป็นคู่ชีวิต โดยต้องมีคำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าผลของการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะ ทั้งนี้ ได้กำหนดบทคุ้มครองบุคคลผู้สุจริตในการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะด้วยเหตุฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องสัญชาติไว้ว่า ไม่ทำให้ฝ่ายที่จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตเสียสิทธิที่ได้มาก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้โมฆะ รวมทั้งมีสิทธิเรียกค่าทดแทนและค่าเลี้ยงชีพ (ร่างมาตรา ๒๘ ถึงร่างมาตรา ๓๑)

(๑๐) การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต

การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลงด้วยความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆียะ หรือการเลิกการเป็นคู่ชีวิต โดยเหตุที่ทำให้การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆียะ ได้แก่ การฝ่าฝืนเงื่อนไขเรื่องอายุ ความสำคัญผิดในตัวคู่ชีวิต ถูกกลฉ้อฉล ถูกข่มขู่ และการที่ผู้เยาว์จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยไม่ได้รับความยินยอม (ร่างมาตรา ๓๒ และร่างมาตรา ๓๓) ส่วนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตอาจกระทำได้โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย (ร่างมาตรา ๓๔) หรือโดยการฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๓๕) ซึ่งได้กำหนดเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไว้ในทำงานองเดียวกันกับเหตุฟ้องหย่าตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์โดยมีการแก้ไขเพิ่มเติมข้อความหรือถ้อยคำให้สอดคล้องกับลักษณะเฉพาะสำหรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพศเดียวกัน ได้แก่ การกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่นเป็นอาจิดน (ร่างมาตรา ๓๖)

(๑๑) บุตรบุญธรรม

กำหนดให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตโดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๓๙) เว้นแต่บทบัญญัติบางประการที่ได้กำหนดไว้ โดยเฉพาะในหมวด ๓ บุตรบุญธรรม ในพระราชบัญญัตินี้ ได้แก่

(๑๑.๑) การให้ความยินยอมของคู่ชีวิตของผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม (ร่างมาตรา ๔๐)

(๑๑.๒) การจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยก็ได้ (ร่างมาตรา ๔๑)

(๑๑.๓) การกำหนดอำนาจของนายทะเบียนในการรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว เพื่อความชัดเจนว่าอำนาจของนายทะเบียนมิได้จำกัดเฉพาะการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามเงื่อนไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น (ร่างมาตรา ๔๒)

(๑๑.๔) การไม่ให้ผู้รับบุตรบุญธรรมใช้สิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืนจากกองมรดกของบุตรบุญธรรมตามมาตรา ๑๕๙๘/๓๐^๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในกรณีที่บุตรบุญธรรมนั้นมีคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๔๓)

(๑๑.๕) กำหนดให้การรับบุตรบุญธรรมเป็นอันยกเลิกเมื่อผู้รับบุตรบุญธรรมจดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุตรบุญธรรม (ร่างมาตรา ๔๔)

(๑๒) มรดก

กำหนดให้คู่ชีวิตมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก (ร่างมาตรา ๔๕) รวมทั้งให้นำบทบัญญัติในส่วนที่เกี่ยวข้องกับคู่สมรสหรือสามีภริยาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับบุคคลอื่นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๖๐๖ เช่น ข้อยกเว้นการถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรกรณีเป็นผู้ที่รู้ว่าคู่สมรส

^๔ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๕๙๘/๓๐ บัญญัติไว้ ดังนี้

“มาตรา ๑๕๙๘/๓๐ ถ้าบุตรบุญธรรมซึ่งไม่มีคู่สมรสหรือผู้สืบสันดานตายก่อนผู้รับบุตรบุญธรรม ผู้รับบุตรบุญธรรมมีสิทธิเรียกร้องเอาทรัพย์สินที่ตนได้ให้แก่บุตรบุญธรรมคืนจากกองมรดกของบุตรบุญธรรมเพียงเท่าที่ทรัพย์สินนั้นยังคงเหลืออยู่ภายหลังที่ชำระหนี้ของกองมรดกเสร็จสิ้นแล้ว

ห้ามมิให้ฟ้องคดีเรียกร้องสิทธิตามวรรคหนึ่ง เมื่อพ้นกำหนดหนึ่งปีนับแต่เวลาที่ผู้รับบุตรบุญธรรมได้รู้หรือควรได้รู้ถึงความตายของบุตรบุญธรรมหรือเมื่อพ้นกำหนดสิบปีนับแต่วันที่บุตรบุญธรรมตาย”

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

หรือสามีมิภริยาของตนฆ่าเจ้ามรดก มาตรา ๑๖๕๒ ที่บัญญัติว่า บุคคลผู้อยู่ในความปกครองนั้น จะทำพินัยกรรมยกทรัพย์สินมรดกของตนให้แก่คู่สมรสของผู้ปกครองไม่ได้จนกว่าผู้ปกครองจะได้ ทำคำแถลงการณ์ปกครอง และมาตรา ๑๖๕๓ ที่บัญญัติว่า คู่สมรสของผู้เขียนหรือพยานในพินัยกรรม จะเป็นผู้รับทรัพย์สินตามพินัยกรรมนั้นไม่ได้ มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม (ร่างมาตรา ๔๖)

๒) ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

หลักการ คือ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

๑. กำหนดให้ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ไม่ได้ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๕๒)

๒. เพิ่มเหตุฟ้องหย่าในกรณีที่สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่น ฉันทู้ชีวิต หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่น เป็นอาจฉิน (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๑๖ (๑))

๓. เพิ่มเหตุที่ทำให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพหมดไปกรณีที่คู่สมรสฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพ จดทะเบียนคู่ชีวิต (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๒๘)

สำหรับเหตุผลที่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่กฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต ได้กำหนดให้บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดสามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ โดยมีสิทธิ และหน้าที่ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวในลักษณะทำนองเดียวกันกับคู่สมรส สมควรแก้ไขเพิ่มเติม บทบัญญัติบางประการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ. ที่คณะรัฐมนตรีเสนอต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ มีสาระสำคัญ ดังนี้

(๑) วันใช้บังคับ

กำหนดให้พระราชบัญญัตินี้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนด ๑๒๐ วัน นับแต่วันประกาศ ในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป (ร่างมาตรา ๒) ซึ่งสอดคล้องกับวันใช้บังคับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(๒) ข้อห้ามจดทะเบียนช้อน

กำหนดให้ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ไม่ได้ (ร่างมาตรา ๓ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๕๒)

(๓) แก้ไขเพิ่มเติมเหตุฟ้องหย่า

เพิ่มเหตุฟ้องหย่าในกรณีสามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทริยาหรือสามีหรือฉันทชีวิต เป็นชู้หรือมีชู้ ร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจिन หรือกระทำการกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่นเป็นอาจिन (ร่างมาตรา ๔ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๑๖ (๑))

(๔) การสิ้นสุดของสิทธิได้รับค่าเลี้ยงชีพของคู่สมรส

เพิ่มเหตุที่ทำให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพหมดไป ถ้าฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่หรือจดทะเบียนคู่ชีวิต (ร่างมาตรา ๕ แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๒๘)

จากนั้น รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (นายสมศักดิ์ เทพสุทิน) ได้กล่าวถึงความจำเป็นและความจำเป็นในการเสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. สรุปสาระสำคัญได้ว่า โดยหลักการของร่างพระราชบัญญัติ ๒ ฉบับนี้ เป็นการรับรองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวระหว่างบุคคลเพศเดียวกันอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ เพื่อให้เกิดความเสมอภาคและจัดการเลือกปฏิบัติให้สอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย และมีเหตุผลในการเสนอร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับดังกล่าว ดังนี้

(๑) เพื่อเป็นเครื่องมือทางกฎหมายในการจัดการความสัมพันธ์ทางครอบครัว และขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดขึ้นภายในครอบครัวที่มีความหลากหลายทางเพศ เช่น การที่คู่ชีวิตไม่สามารถจัดการทรัพย์สินที่ทำมาหาได้ร่วมกัน สิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม สิทธิในการจัดการแทนผู้เสียหาย และการดำเนินคดีต่างผู้ตาย รวมถึงสิทธิเกี่ยวกับการรักษาพยาบาล

(๒) เพื่อเป็นเครื่องมือช่วยสร้างกระบวนการเรียนรู้ทางสังคม ให้ทุกภาคส่วนได้รู้จักเข้าใจ และเคารพในความแตกต่าง และเรียนรู้ที่จะอยู่ร่วมกันในสังคม โดยเคารพในศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ซึ่งกันและกัน

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(๓) ปัจจุบันประเทศไทยยังไม่มีกฎหมายใดอนุญาตให้บุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศที่อยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว สามารถจดทะเบียนเป็นคู่ชีวิตและได้รับสิทธิและหน้าที่ที่พึงมีพึงได้ เพราะการจดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๘^๕ บัญญัติว่า จะต้องเป็นการสมรสของชายและหญิงเท่านั้น ในขณะที่ข้อเท็จจริงในปัจจุบันมีคู่รักหลากหลายเพศที่ใช้ชีวิตคู่อยู่ด้วยกันเป็นจำนวนมาก จึงควรมีกฎหมายที่บัญญัติรับรองความสัมพันธ์ ตลอดจนสิทธิและหน้าที่ของคู่ชีวิต

(๔) ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. พัฒนามาจากการศึกษาหลักการสิทธิมนุษยชน พันธกรณีระหว่างประเทศ แนวทางการพัฒนากฎหมายในลักษณะเดียวกันของต่างประเทศ นโยบาย และกฎหมายที่เกี่ยวข้อง หลักศาสนา ตลอดจนสถานการณ์และบริบทของประเทศไทย

(๕) ร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๒ ฉบับ ได้จัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของผู้มีส่วนได้เสีย หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง กลุ่มศาสนา และประชาชนเรียบร้อยแล้ว

๑.๒.๓ นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ ได้ชี้แจงหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎร ดังนี้

หลักการ คือ ให้มีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต

สำหรับเหตุผลที่จำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ คือ โดยที่สถานการณ์ด้านครอบครัวในปัจจุบันมีความซับซ้อนและหลากหลายของระดับและลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลทุกเพศ ไม่ว่าจะเป็นเพศใด ซึ่งการกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ให้มีเพียงรูปแบบเดียวคือคู่สมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีข้อจำกัดไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีระดับและลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย สมควรมีกฎหมายรองรับความสัมพันธ์รูปแบบอื่น โดยกำหนดให้มีการจดทะเบียนความสัมพันธ์แบบคู่ชีวิต การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต สิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่ชีวิต การจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวของบุคคลทุกเพศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

^๕ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา ๑๔๔๘ บัญญัติไว้ ดังนี้

“มาตรา ๑๔๔๘ การสมรสจะทำได้ต่อเมื่อชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีที่มีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๒. การอภิปรายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร

ก่อนที่ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรจะพิจารณาร่างพระราชบัญญัติทั้ง ๔ ฉบับ ในวาระที่หนึ่ง ขึ้นรับหลักการ ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้อนุญาตให้ นายเกิดโชค เกษมวงศ์จิตร รองอธิบดี กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ นางสาวนริศกษณ์ แพไชยภูมิ ผู้อำนวยการกองสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และผู้แทนจากสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา เข้าร่วมชี้แจงต่อที่ประชุม ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๖^๖

ภายหลังจากผู้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ได้ชี้แจง แลกเปลี่ยนข้อคิดเห็นและเหตุผล พร้อมทั้งกล่าวถึงสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติที่เสนอทั้ง ๔ ฉบับ ต่อที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรแล้ว มีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัตินี้ดังกล่าว สรุปสาระสำคัญได้ ดังนี้

๒.๑ กรณีร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอนั้น จะต้องพิจารณาด้วยความระมัดระวังอย่างรอบคอบ เนื่องจากรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย มาตรา ๒๗ วรรคสอง บัญญัติให้ ชายและหญิงมีสิทธิเท่าเทียมกัน แต่บทนิยาม คำว่า “คู่ชีวิต” ในมาตรา ๓ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ ไม่ได้กำหนดเพศสภาพไว้ เพียงแต่กำหนดให้บุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายต้องมีสัญชาติไทยเท่านั้น แตกต่างจากความในมาตรา ๓ ของร่างพระราชบัญญัติฉบับที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ ซึ่งได้กำหนดบทนิยามให้ “คู่ชีวิต” หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งมีเพศเดียวกันโดยกำเนิด อันถือเป็นการรับรองเพศสภาพไว้ ตามรัฐธรรมนูญ ดังนั้น จึงขอสนับสนุนร่างกฎหมายที่คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ

๒.๒ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ เป็นการเสนอให้มีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิตสำหรับทุกเพศ โดยไม่จำกัดเฉพาะแต่บุคคลซึ่งมีเพศเดียวกัน กรณีจึงไม่ใช่กฎหมายเฉพาะสำหรับบุคคลหรือกลุ่มบุคคลใดเท่านั้น

^๖ ข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๗๖ กำหนดไว้ว่า

“ข้อ ๗๖ ประธานสภาผู้แทนราษฎรได้อนุญาตให้ นายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีมอบหมายให้บุคคลใด ๆ ชี้แจงข้อเท็จจริง ต่อที่ประชุมประกอบกรอภิปรายของนายกรัฐมนตรีหรือรัฐมนตรีก็ได้”

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๒.๓ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีเนื้อหาเกี่ยวกับการเป็นคู่ชีวิต การจดทะเบียนคู่ชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การสิ้นสุดความเป็นคู่ชีวิต การรับบุตรบุญธรรม และศาลที่มีอำนาจในการพิพากษาคดีเกี่ยวกับคู่ชีวิต ดังนั้นจึงมีเนื้อหาสาระครอบคลุมครบถ้วนในทุกมิติ เพื่อเป็นการรักษาสิทธิของทุกฝ่าย

๒.๔ กฎหมายจะต้องมีความเป็นสากล ไม่กระทบต่อบุคคล กลุ่มบุคคล หรือองค์กรใด กล่าวคือ การออกกฎหมายเพื่อคุ้มครองสิทธิของประชาชนกลุ่มใดจะต้องคำนึงถึงว่า กรณีต้องไม่กระทบสิทธิของบุคคลอื่นด้วย จึงจะเกิดประโยชน์ต่อทุกฝ่าย

๒.๕ เมื่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว จะทำให้เกิดความเท่าเทียมระหว่างบุคคล อันเป็นการขจัดปัญหาความไม่เป็นธรรมที่อาจเกิดขึ้น ซึ่งจะเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางเพศสภาพ

๒.๖ กรณีมีข้อสังเกตว่า ในทางหลักศาสนาอิสลาม ถือว่าร่างกฎหมายทั้ง ๔ ฉบับนั้นขัดต่อหลักศาสนาอิสลาม และส่งผลกระทบต่อประชาชนที่นับถือศาสนาอิสลาม จึงต้องคำนึงถึงกลุ่มบุคคลอื่น ๆ และสมควรกำหนดขอบเขตของการบังคับใช้กฎหมาย ไม่ให้ใช้บังคับกับบุคคลซึ่งนับถือศาสนาอิสลาม

๒.๗ สนับสนุนร่างกฎหมายทั้ง ๔ ฉบับ เพราะต้องการเห็นความเปลี่ยนแปลงและการยอมรับของผู้คนในสังคม โดยการยอมรับถึงความหลากหลายทางเพศ รวมทั้งเป็นการคุ้มครองและรับรองสิทธิของบุคคลผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ

๓. การตอบชี้แจง

เมื่อสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรอภิปรายเสร็จแล้ว มีผู้ตอบชี้แจง ดังนี้

๓.๑ นายเกิดโชค เกษมวงศ์จิตร รองอธิบดีกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ตอบชี้แจงสรุปสาระสำคัญได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. มิได้มีเป้าหมายในการแยกบุคคลออกเป็น ๒ ประเภท เนื่องจากมีความพยายามผลักดันให้เกิดร่างพระราชบัญญัติฉบับนี้มาตลอดระยะเวลา ๑๐ ปี ทั้งนี้ เพื่อให้มีกฎหมายรับรองคุ้มครองสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของผู้มีความหลากหลายทางเพศ โดยร่างกฎหมายมีพัฒนาการเกิดจากการรับฟังความคิดเห็นและร่วมกันปฏิบัติหน้าที่ระหว่างหน่วยงานภาครัฐและภาคประชาสังคม โดยเฉพาะตัวแทนกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQ) ของประเทศไทย ซึ่งมีส่วนร่วมในการร่างกฎหมายฉบับนี้จนผ่านการพิจารณาของคณะรัฐมนตรีและนำมาสู่การพิจารณาของรัฐสภา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๓.๒ นางสาวนรีลักษณ์ แพไชยภูมิ ผู้อำนวยการกองสิทธิมนุษยชนระหว่างประเทศ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ได้ตอบชี้แจง สรุปลงสาระสำคัญได้ว่า การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ คู่ชีวิต พ.ศ. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ มีการศึกษาแนวทางการพัฒนากฎหมายของต่างประเทศ รวมทั้งหารือกับภาคส่วนต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ส่วนราชการ กลุ่มประชาสังคม และภาคส่วนศาสนา โดยมีความเห็นว่า การใช้วิธีการทยอยดำเนินการมีความเหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยในปัจจุบัน นอกจากนี้ การพัฒนากฎหมายของต่างประเทศนั้น ในทุกประเทศต่างดำเนินการในลักษณะดังกล่าว เช่นเดียวกัน โดยเริ่มจากการเป็นคู่ชีวิตไปสู่สมรสเท่าเทียม และเริ่มจากกำหนดให้ใช้ที่ละเมือง ก่อนจะขยายขอบเขตไปจนครอบคลุมทั่วประเทศ

๓.๓ นางณัฐนันท์ อัครเลิศศักดิ์ กรรมการร่างกฎหมายประจำ (นักกฎหมายกฤษฎีกา ทรงคุณวุฒิ) สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ได้ตอบชี้แจง สรุปลงสาระสำคัญได้ว่า ร่างพระราชบัญญัติ แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ฉบับที่สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เป็นผู้เสนอ นั้น อาจยังมีผลกระทบของกฎหมายที่ยังไม่ได้มีการศึกษา เนื่องจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ถือเป็นกฎหมายพื้นฐาน และมีกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่ใช้ถ้อยคำว่า “สามีภริยาหรือคู่สมรส” หลายฉบับ ประกอบกับมีความเห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ได้บัญญัติรับรองสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศอยู่แล้ว

๓.๔ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม (นายสมศักดิ์ เทพสุทิน) ได้ตอบชี้แจง สรุปลงสาระสำคัญได้ว่า จากการที่สังคมไทยต้องการให้มีกฎหมายรับรองในเรื่องของการสมรสเท่าเทียมนั้น เห็นว่ากรณีจะมีผลกระทบเกี่ยวข้องกับกฎหมายหลายฉบับ ซึ่งจะต้องศึกษาถึงผลกระทบอย่างรอบด้าน และอาจต้องใช้ระยะเวลาานาน ดังนั้น หากมีการรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ... คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอไปก่อนนั้น กลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศก็จะได้รับประโยชน์ จากนั้น จึงเป็นการพิจารณารายละเอียดในชั้นการพิจารณาของคณะกรรมการต่อไป

๔. ผลการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรในวาระที่หนึ่ง ชั้นรับหลักการ

มติ : ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕ ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้ลงมติในวาระที่หนึ่ง รับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติโดยแยกลงมติทีละฉบับ ดังนี้

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๔.๑ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ที่ประชุมมีมติรับหลักการ ด้วยคะแนนเสียง ๒๑๑ เสียง ไม่รับหลักการ ๑๘๐ เสียง งดออกเสียง ๑๒ เสียง และไม่ลงคะแนนเสียง ๔ เสียง

๔.๒ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ที่ประชุมมีมติรับหลักการ ด้วยคะแนนเสียง ๒๒๙ เสียง ไม่รับหลักการ ๑๖๗ เสียง งดออกเสียง ๖ เสียง และไม่ลงคะแนนเสียง ๒ เสียง

๔.๓ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ) ที่ประชุมมีมติรับหลักการ ด้วยคะแนนเสียง ๒๓๐ เสียง ไม่รับหลักการ ๑๖๙ เสียง งดออกเสียง ๗ เสียง และไม่ลงคะแนนเสียง ๑ เสียง

๔.๔ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ที่ประชุมมีมติรับหลักการ ด้วยคะแนนเสียง ๒๕๑ เสียง ไม่รับหลักการ ๑๒๔ เสียง งดออกเสียง ๓๐ เสียง และไม่ลงคะแนนเสียง ๒ เสียง

จากนั้น ที่ประชุมสภาผู้แทนราษฎรได้มีมติให้ตั้งคณะกรรมการวิสามัญเพื่อพิจารณา ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. จำนวน ๒๕ คน เพื่อพิจารณาในวาระที่สอง ชั้นคณะกรรมการพิจารณา โดยถือเอาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา ต่อมา ที่ประชุมได้มีมติให้ส่งร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ให้คณะกรรมการวิสามัญ ชุดเดียวกับที่พิจารณาร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เป็นผู้พิจารณา โดยถือเอาร่างพระราชบัญญัติของคณะรัฐมนตรีเป็นหลักในการพิจารณา กำหนดการแปรญัตติ ภายใน ๑๕ วัน

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

๑. เอกสารประกอบการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (เกี่ยวกับการสมรสของผู้ที่มีความหลากหลายทางเพศ) ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕ (อ.พ. ๕/๒๕๖๕)

<https://dl.parliament.go.th/handle/lirt/598643>

๒. บันทึกการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse_dll_x.php?aid=10331&mid=4393

๓. บันทึกการออกเสียงลงคะแนนของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ในการประชุมสภาผู้แทนราษฎร ชุดที่ ๒๕ ปีที่ ๔ ครั้งที่ ๖ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่หนึ่ง) วันพุธที่ ๑๕ มิถุนายน ๒๕๖๕

https://msbis.parliament.go.th/ewtadmin/ewt/parliament_report/main_warehouse_dll_x.php?aid=10332&mid=4393

Scan me ๑

Scan me ๒

Scan me ๓

ร่าง

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

(นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร
 เลขที่รับ ว.บ.ร. ๒๕๖๕
 วันที่ ๑๑ มีนาคม ๒๕๖๕
 เวลา ๑๐.๑๕ น.

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี
 ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๕๗๕

๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีขอรับมาพิจารณาก่อนรับหลักการ [ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.]

เรียน เลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

อ้างอิง หนังสือสำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร ส่วนที่สด ที่ สผ ๐๐๑๔/๑๓๗๗
 ลงวันที่ ๑๐ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

สิ่งที่ส่งมาด้วย สำเนาหนังสือสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา ส่วนที่สด ที่ นร ๐๕๐๒/๕๐
 ลงวันที่ ๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕

ตามที่สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎรแจ้งว่า ในคราวประชุมสภาผู้แทนราษฎร ครั้งที่ ๓๐ (สมัยสามัญประจำปีครั้งที่สอง) วันพุธที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕ ที่ประชุมได้พิจารณาร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) แล้วเห็นชอบให้คณะรัฐมนตรีรับร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวไปพิจารณาก่อนรับหลักการ โดยให้รอการพิจารณาไว้ใน ๖๐ วัน ตามข้อบังคับการประชุมสภาผู้แทนราษฎร พ.ศ. ๒๕๖๒ ข้อ ๑๑๘ นั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เสนอข้อสังเกตและผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวมาเพื่อดำเนินการ ความละเอียดปรากฏตามสิ่งที่ส่งมาด้วย

คณะรัฐมนตรีได้มีมติเมื่อวันที่ ๒๙ มีนาคม ๒๕๖๕

๑. รับทราบข้อสังเกตและผลการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีขอรับมาพิจารณาก่อนรับหลักการ [ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.] ซึ่งนายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ตามที่สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเสนอ

๒. ให้ส่งคืนร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. (นายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ) ที่คณะรัฐมนตรีขอรับมาพิจารณาก่อนรับหลักการไปยังสภาผู้แทนราษฎรภายในกำหนดเวลา พร้อมแจ้งข้อสังเกตดังกล่าวไปเพื่อประกอบการพิจารณาของสภาผู้แทนราษฎรต่อไป

๓. ให้กระทรวงยุติธรรมร่วมกับกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งพิจารณาร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาตรวจพิจารณาแล้ว และอยู่ระหว่างการทบทวนตามข้อสังเกตของคณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร แล้วเสนอคณะรัฐมนตรี เพื่อเสนอสภาผู้แทนราษฎรโดยเร็วต่อไป

จึงเรียนมาเพื่อขอได้โปรดดำเนินการต่อไปด้วย จักขอบคุณยิ่ง

ขอแสดงความนับถือ

เลขที่รับ ว.บ.ร. ๒๕๖๕
 วันที่ ๓๑ มีนาคม ๒๕๖๕

(นางณัฐฎ์จารี อนันตศิลป์)
 เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

กลุ่มงานระเบียบวาระ
 วันที่ ๑๖ / ๓ / ๒๕๖๕
 วันที่ ๕ / เมษ / ๒๕๖๕ เวลา ๑๐.๑๕ น.

กองนิติธรรม
 โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๕๓
 โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘
 ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@soc.go.th

กลุ่มงานบริหารทั่วไป สำนักงานการประชุม
 วันที่ ๒๖ / ๓ / ๒๕๖๕
 วันที่ ๑๖ / ๓ / ๒๕๖๕ เวลา ๙.๐๐ น.
 ส่งกลุ่มงาน.....๙๖.๙.๖.๙..... ดำเนินการ

คํานวณที่สุด
ที่ นร ๐๕๐๒/๕๐

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา
๑ ถนนพระอาทิตย์ เขตพระนคร
กรุงเทพฯ ๑๐๒๐๐

๑๖ มีนาคม ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติที่คณะรัฐมนตรีขอรับมาพิจารณา ก่อนรับหลักการ (ร่างพระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.)

เรียน เลขาธิการคณะรัฐมนตรี

อ้างถึง หนังสือสำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี ค่วนที่สุด ที่ นร ๐๕๐๓/๔๒๖๖
ลงวันที่ ๑๕ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕

ตามหนังสือที่อ้างถึง สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรีขอให้สำนักงานคณะกรรมการ
กฤษฎีกาให้ความเห็นเกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ..) พ.ศ. ซึ่งนายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ เพื่อเสนอคณะรัฐมนตรี
พิจารณา โดยให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเชิญผู้แทนกระทรวง ทบวง กรม ที่เกี่ยวข้องกับ
ร่างพระราชบัญญัตินั้นมาร่วมพิจารณาโดยด่วนให้แล้วเสร็จ และเสนอคณะรัฐมนตรีพิจารณา
ก่อนเสนอสภาผู้แทนราษฎรภายในกำหนดเวลาที่ขอรับมา ทั้งนี้ เพื่อให้การพิจารณาร่างพระราชบัญญัติ
แต่ละฉบับมีความสอดคล้องกับทิศทางนโยบายของคณะรัฐมนตรีและกรอบของงบประมาณ
ให้สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาเชิญผู้แทนสำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ
และสำนักงบประมาณร่วมพิจารณาด้วยทุกครั้ง และแจ้งผลการพิจารณาไปยังสำนักเลขาธิการ
คณะรัฐมนตรีภายในวันที่ ๑๘ มีนาคม ๒๕๖๕ ความละเอียดทราบแล้ว นั้น

สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้พิจารณาเรื่องดังกล่าวและได้จัดประชุม
เพื่อรับฟังความคิดเห็นหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เมื่อวันที่จันทร์ ที่ ๗ มีนาคม ๒๕๖๕ โดยมีหน่วยงาน
ที่ส่งผู้แทนเข้าร่วมประชุม ได้แก่ สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์
สำนักงบประมาณ สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ กรมบัญชีกลาง
กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย กรมองค์การระหว่างประเทศ กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว
กรมการปกครอง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และสำนักงานศาลยุติธรรม นอกจากนี้ เพื่อให้เป็นไป
ตามแนวทางที่ได้มีการอภิปรายในการประชุมสภาผู้แทนราษฎรเมื่อวันที่ ๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๕
ซึ่งขอให้ถือเป็นหลักการว่าในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัติของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสมควร
เชิญผู้เสนอร่างกฎหมายนั้น ๆ มาปรึกษาหารือก่อน เพื่อจะได้ทราบถึงหลักการและเหตุผล
ขอร่างกฎหมายนั้น และรัฐมนตรีประจำสำนักนายกรัฐมนตรี (นายอนุชา นาคาศัย) ได้ตอบเห็นชอบด้วย
และได้รับมาเป็นแนวทางปฏิบัติ นั้น สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาได้เชิญสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
ผู้เสนอร่างกฎหมายเข้าร่วมชี้แจงหลักการและเหตุผลของร่างกฎหมายฉบับดังกล่าว ปรากฏผล
การพิจารณา ดังต่อไปนี้

๑. ความเห็นของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างฯ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างกฎหมายและผู้แทนหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
ได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฯ ดังต่อไปนี้

๑.๑ สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรผู้เสนอร่างฯ (นายธัญวัจนี กมलगศ์วัฒน์)
ได้ชี้แจงหลักการและเหตุผลของร่างพระราชบัญญัติฯ ว่า เนื่องจากหลักการดั้งเดิมตามประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้ชายและหญิงเท่านั้นที่จะสมรสกันได้ แต่ต่อมาเมื่อกาลเวลา
เปลี่ยนแปลงไปเกิดกลุ่มบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเพิ่มมากขึ้นในสังคม ในต่างประเทศ
จึงมีแนวคิดว่าการกำหนดให้เฉพาะชายและหญิงสมรสกันได้เป็นสิ่งที่ไม่เป็นธรรมและไม่เท่าเทียมกัน
แก่บุคคลทุกคนในสังคมจนนำไปสู่การบัญญัติกฎหมายเพื่อรองรับการก่อตั้งครอบครัวของบุคคล
ผู้มีความหลากหลายทางเพศในประเทศต่าง ๆ สำหรับกรณีของประเทศไทยนั้น เห็นว่า การสมรส
เป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่รัฐควรให้ความเสมอภาคแก่บุคคลทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน จึงมีความจำเป็น
ในการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายในเรื่องนี้เพื่อรองรับสิทธิต่าง ๆ ของบุคคลผู้มีความหลากหลาย
ทางเพศเช่นเดียวกับในต่างประเทศ เช่น การสมรสของบุคคลเพศเดียวกันตามเพศวิถีหรือเพศสภาพ
ที่รัฐพึงดำเนินการให้แก่ประชาชนทุกคน

สำหรับสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติฯ สามารถสรุปได้ว่า
เป็นการปรับแก้ไขถ้อยคำจากคำว่า “ชายหญิง” เป็นคำว่า “บุคคล” หรือแก้ไขจากคำว่า
“สามีภริยา” เป็นคำว่า “คู่สมรส” เพื่อให้ครอบคลุมถึงบุคคลทุกเพศทุกกลุ่มตามบริบทของสังคม
แก้ไขจากคำว่า “ชาย” หรือ “หญิง” เป็นคำว่า “ผู้หนึ่ง” หรือ “ผู้รับหนึ่ง” เพื่อให้เกิดความเสมอภาค
และเท่าเทียมกันระหว่างบุคคลในการเปิดกว้างให้บุคคลใดก็ตามสามารถเป็น “ผู้หนึ่ง” หรือ
“ผู้รับหนึ่ง” ก็ได้ แก้ไขอายุในการสมรสของบุคคลจาก “อายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์” เป็น “อายุสิบแปดปี
บริบูรณ์” เพื่อให้สอดคล้องตามอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กที่กำหนดอายุ “เด็ก” ไว้หมายความถึง
บุคคลที่อายุต่ำกว่าสิบแปดปีและยังคงอยู่ภายใต้การคุ้มครองดูแลตามกฎหมายเฉพาะเกี่ยวกับ
เด็กและเยาวชน

นอกจากนั้น กรณีที่มีประเด็นข้อโต้แย้งต่าง ๆ เกี่ยวกับร่างพระราชบัญญัติฯ
พิจารณาแล้ว มีความเห็นสรุปได้ ดังต่อไปนี้

๑.๑.๑ ความจำเป็นในการตราเป็นร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติม
ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เห็นว่า การตราแยกเป็นกฎหมายเฉพาะ
สมควรที่จะนำไปใช้แก่กลุ่มบุคคลที่ต้องได้รับการดูแลโดยเฉพาะมากกว่า เช่น กลุ่มผู้ให้บริการทางเพศ
(sex worker) แต่กรณีนี้เป็นเรื่องของสิทธิขั้นพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชนในการก่อตั้งครอบครัว
ของบุคคลทุกคนที่ควรจะได้รับเป็นเรื่องปกติจากรัฐเอกเช่นเดียวกันกับชายและหญิงอยู่แล้ว
จึงเป็นที่มาของการเสนอให้แก้ไขเพิ่มเติมในหลักกฎหมายทั่วไปตามที่กำหนดอยู่ในประมวลกฎหมาย
แพ่งและพาณิชย์ โดยไม่มีผลกระทบต่อสิทธิอันถึงสาระสำคัญเกี่ยวกับสถานะสามีภริยาที่มีอยู่เดิม
ไม่ว่าจะเป็นหลักความสัมพันธ์ระหว่างบิดามารดากับบุตรหรือหลักการสืบสายโลหิตในการรับมรดก

๑.๑.๒ ความขัดแย้งกับหลักความเชื่อ โดยที่มีการโต้แย้งว่าร่างพระราชบัญญัติฯ
อาจขัดหรือแย้งกับหลักความเชื่อทางศาสนานั้น เห็นว่า ในต่างประเทศที่มีกฎหมายเกี่ยวกับการสมรส
เท่าเทียมของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศต่างมีกลุ่มศาสนาที่ไม่เห็นด้วยเช่นกัน แต่สามารถ
ตราเป็นกฎหมายได้บนพื้นฐานของหลักความเท่าเทียมกัน ตลอดจนความเชื่อและเสรีภาพ
ของปัจเจกบุคคลที่จะพิจารณาและตัดสินใจเลือกที่จะกระทำการสมรสกันของบุคคลสองคนโดยไม่ได้

บังคับให้กลุ่มศาสนาอื่นที่มีความเห็นแตกต่างต้องกระทำการอย่างเดียวกัน โดยเห็นว่าเป็นสิทธิที่รัฐได้รับรองและคุ้มครองให้แก่ประชาชนทุกคนโดยไม่ได้เกี่ยวข้องหรือยึดโยงกับเรื่องของความเชื่อทางศาสนาหรือประเพณีดั้งเดิมที่ถือปฏิบัติกันมา

๑.๑.๓ ความซ้ำซ้อนของกฎหมาย โดยที่มีการยกประเด็นว่าในขณะนี้ ได้มีร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ของกระทรวงยุติธรรมที่กำลังจะเสนอเข้าสู่การพิจารณาในชั้นรัฐสภาแล้ว จึงอาจมีความซ้ำซ้อนกับร่างพระราชบัญญัติฯ ที่มีสาระสำคัญทำนองเดียวกัน กรณีนี้พิจารณาแล้ว เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติทั้งสองฉบับสามารถดำเนินไปพร้อมกันได้ โดยฉบับหนึ่งเป็นเรื่องเฉพาะของคู่ชีวิต (Civil Partnership) และอีกฉบับหนึ่งเป็นเรื่องทั่วไปของการสมรส (Marriage) ซึ่งเป็นคนละเรื่องที่ไม่เกี่ยวข้องกัน คณะรัฐมนตรีจึงสามารถพิจารณาและมีมติรับหลักการของร่างกฎหมายนี้ได้โดยไม่มีผลเป็นการยกเลิกมติคณะรัฐมนตรีเดิมที่ได้มีการรับหลักการของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ของกระทรวงยุติธรรมแล้ว

๑.๑.๔ ภาระทางงบประมาณ กรณีที่ประเทศไทยจะมีกฎหมายเพื่อให้เกิดความเท่าเทียมกันของบุคคลนี้เห็นว่า เป็นเรื่องที่ส่งผลดีในภาพรวมมากกว่าโดยจะทำให้ประชาชนในประเทศเกิดความเชื่อมั่นในการลงทุนมากยิ่งขึ้นเพื่อสร้างรากฐานของสังคมและมีเป้าหมายในชีวิตเพื่อสร้างความมั่นคงในการก่อสร้างครอบครัวร่วมกัน อีกทั้งยังช่วยดึงดูดนักลงทุนต่างประเทศให้เข้ามาลงทุนในประเทศไทยสร้างความเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจ เพราะเชื่อมั่นในความเสมอภาคทางกฎหมายของบุคคลทุกคนที่ประเทศไทยให้การยอมรับและการปรับปรุงกฎหมายช่วยสร้างภาพลักษณ์ที่ดีแก่สังคมโลก

๑.๒ กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

(๑) สำนักงานปลัดกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เห็นว่า เมื่อพิจารณาภารกิจในภาพรวมของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ที่มีหน้าที่และอำนาจในการดูแลกลุ่มเป้าหมายไม่ว่าจะเป็นเด็ก เยาวชน สตรี และผู้สูงอายุ รวมถึงบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศตามพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ แล้ว กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. แต่มีข้อสังเกตว่าอาจจำเป็นต้องมีการแก้ไขกฎหมายที่เกี่ยวข้องและอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ด้วยเช่นกัน เช่น มาตรา ๒๑ แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองเด็กที่เกิดโดยอาศัยเทคโนโลยีช่วยการเจริญพันธุ์ทางการแพทย์ พ.ศ. ๒๕๕๘ เพื่อให้สอดคล้องกับกรณีที่มีการแก้ไขจากคำว่า "สามีและภรรยา" เป็นคำว่า "คู่สมรส" ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

(๒) กรมกิจการสตรีและสถาบันครอบครัว เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. เนื่องจากมีสาระสำคัญเป็นการส่งเสริมการก่อตั้งครอบครัวของบุคคล เพื่อไม่ให้เกิดการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมระหว่างเพศตามพระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘

๑.๓ กระทรวงการต่างประเทศ

(๑) กรมสนธิสัญญาและกฎหมาย เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. โดยเป็นการดำเนินการที่คล้ายคลึงกับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่กระทรวงการต่างประเทศ

ได้เห็นชอบด้วยในหลักการรองรับสิทธิและหน้าที่ระหว่างบุคคลซึ่งเป็นเพศเดียวกัน อีกทั้งขอยืนยันว่า การเสนอร่างกฎหมายนี้เป็นการแก้ไขเพิ่มเติมกฎหมายเพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายระหว่างประเทศ ที่ไทยเป็นรัฐภาคีและมีพันธกรณีที่ต้องปฏิบัติตาม เช่น กติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) ที่กำหนดให้รัฐภาคีจะต้องดำเนินการที่เหมาะสมเพื่อประกัน ความเสมอภาคแห่งสิทธิและความรับผิดชอบของคู่สมรสในการก่อตั้งครอบครัวโดยเท่าเทียมกัน และไม่มีการแบ่งแยกว่าต้องเป็นชายหรือหญิง อันเป็นไปตามหลักการที่ว่าบุคคลทั้งปวงย่อมเสมอกัน ตามกฎหมายและมีสิทธิที่จะได้รับความคุ้มครองเท่าเทียมกันตามกฎหมาย โดยปราศจากการเลือกปฏิบัติใด ๆ ทั้งนี้ จะทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับว่าได้ปฏิบัติตามมาตรฐานสากลในทาง กฎหมายระหว่างประเทศ

(๒) กรมองค์การระหว่างประเทศ เห็นว่า สิทธิในการสมรสและการมี ครอบครัวได้รับการรับรองในกฎหมายระหว่างประเทศตามกติการะหว่างประเทศว่าด้วยสิทธิพลเมือง และสิทธิทางการเมือง (ICCPR) และหลักการออกยกยार्คร์ตว่าด้วยการปรับใช้กฎหมายสิทธิมนุษยชน ระหว่างประเทศในประเด็นวิถีทางเพศและอัตลักษณ์ทางเพศ ค.ศ. ๒๐๐๖ (THE YOGYAKARTA PRINCIPLES) ที่กำหนดให้บุคคลทุกคนมีสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวโดยไม่คำนึงถึงทางเพศสภาพ หรือเพศวิถี โดยเฉพาะการคุ้มครองครอบครัวไม่ให้เกิดเป็นเป้าหมายของการเลือกปฏิบัติด้วยเหตุแห่ง เพศสภาพและเพศวิถีของบุคคลในครอบครัว ประเทศไทยในฐานะรัฐภาคีจึงมีพันธกรณีในการรับรอง คุ้มครอง และสร้างหลักประกันสิทธิในการก่อตั้งครอบครัวของประชาชนตามแนวทางดังกล่าวด้วย โดยในส่วนของกระทรวงการต่างประเทศมีภารกิจในการอำนวยความสะดวกให้แก่ตัวแทนทางทูต หรือบุคลากรในองค์การระหว่างประเทศ ซึ่งที่ผ่านมาสถานเอกอัครราชทูตหรือองค์การระหว่าง ประเทศต่าง ๆ ได้มีการเรียกร้องให้ประเทศไทยให้การรับรองคู่สมรสเพศเดียวกันหรือบุคคลซึ่งได้ จดทะเบียนรับรองการใช้ชีวิตคู่ของตัวแทนทางทูตหรือบุคลากรในองค์การระหว่าง ประเทศ ในสถานะ “คู่สมรส” ด้วยเช่นกัน นอกจากนี้ เมื่อพิจารณาพระราชบัญญัติเอกสิทธิ์และความคุ้มกัน สำหรับองค์การระหว่างประเทศและการประชุมระหว่างประเทศในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๖๑ พบว่า มีการกำหนดความหมายของคำว่า “บุคคลในครัวเรือน” ไว้กว้างกว่าคำว่า “คนในครอบครัว” ตามอนุสัญญากรุงเวียนนาว่าด้วยความสัมพันธ์ทางการทูต กรณีนี้กระทรวงการต่างประเทศ จึงมีแนวทางปฏิบัติภายในในการยอมรับและอำนวยความสะดวกให้แก่คู่สมรสเพศเดียวกัน ของตัวแทนทางทูตหรือบุคลากรในองค์การระหว่างประเทศ เช่น การออกบัตรแสดงตนให้แก่ คนในครอบครัวในฐานะ “คู่สมรส” ของบุคคลเพศเดียวกันของตัวแทนทางทูตหรือบุคลากร ในองค์การระหว่างประเทศ แทนการใช้คำว่า “คนรับใช้ส่วนตัว” ตามแนวทางเดิมที่เคยปฏิบัติตาม ด้วยเหตุผลดังกล่าวมากระทรวงการต่างประเทศจึงเห็นด้วยในหลักการของร่างกฎหมายนี้ รวมถึงร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ด้วย และไม่ว่ากฎหมายฉบับใดมีผลใช้บังคับแล้ว กระทรวงการต่างประเทศสามารถปฏิบัติภารกิจในส่วนที่เกี่ยวข้องกับนิติกรรมและสัญญาต่าง ๆ ในต่างประเทศได้ตามที่ได้รับมอบอำนาจจากกระทรวงมหาดไทยให้ดำเนินการในเรื่องดังกล่าวไว้แล้ว

๑.๕ กระทรวงยุติธรรม โดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ เห็นว่า นับตั้งแต่ พ.ศ. ๒๕๕๕ กระทรวงยุติธรรมโดยกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ขับเคลื่อนร่างกฎหมายที่มี สาระสำคัญทำนองเดียวกันเกี่ยวกับการรับรองสิทธิการสร้างครอบครัวในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล เพศเดียวกันอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับการรับรองในทางระหว่างประเทศ คือ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๑/๒๕๖๓) ที่ผ่านการพิจารณาของสำนักงาน

คณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว และอยู่ระหว่างการทบทวนร่างกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมก่อนเสนอกลับไปให้รัฐสภาพิจารณา ซึ่งที่ผ่านมากรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้ศึกษาแนวทางการร่างกฎหมายของต่างประเทศแล้ว พบแนวทางที่เหมาะสมกับบริบทของสังคมไทยว่า สมควรดำเนินการตราเป็นกฎหมายเฉพาะดังเช่นกรณีของร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เพื่อนับเป็นจุดเริ่มต้นสำหรับการดำเนินการในเรื่องนี้ก่อนที่จะพัฒนากฎหมายไปสู่การสมรสที่เท่าเทียมกันโดยสมบูรณ์ในโอกาสต่อไป ทั้งนี้ ในการจัดทำร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพได้มีการจัดทำประชาพิจารณ์และรับฟังความคิดเห็นจากประชาชนทั่วประเทศและโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับกลุ่มบุคคลที่มีข้อคัดค้านตามหลักความเชื่อทางศาสนาแล้ว ซึ่งส่วนใหญ่เห็นห้องต้องกันในการเสนอให้ตราเป็นกฎหมายเฉพาะขึ้นมาก่อน

นอกจากนั้น เมื่อพิจารณาเปรียบเทียบร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. กับร่างพระราชบัญญัติฯ แล้ว เห็นว่า ให้สิทธิและความคุ้มครองในสาระสำคัญที่ค่อนข้างใกล้เคียงกัน แม้ว่าจะไม่สมบูรณ์เท่าเทียมกันทั้งหมดแต่อย่างน้อยสามารถช่วยแก้ไขปัญหาให้แก่ผู้มีความหลากหลายทางเพศได้ในระดับหนึ่งแล้ว อีกทั้งเมื่อร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. เข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภา กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพไม่ขัดข้องที่ฝ่ายนิติบัญญัติจะนำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. ที่มีสาระทำนองเดียวกันนี้มาพิจารณาประกอบไปพร้อมกัน เพื่อช่วยให้การแก้ไขปรับปรุงร่างกฎหมายในประเด็นต่าง ๆ มีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น

อนึ่ง กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีข้อสังเกตเพิ่มเติมด้วยว่า หากต่อไปมีการรับหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และได้มีการมอบหมายให้กระทรวงยุติธรรมเป็นเจ้าภาพรับผิดชอบดำเนินการจัดทำร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. เพื่อประกอบกับร่างกฎหมายของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรด้วยแล้ว กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพมีข้อห่วงใยเป็นอย่างยิ่งในประเด็นเรื่องความล่าช้าของกระบวนการจัดทำและเสนอร่างกฎหมายที่ต้องเริ่มดำเนินการใหม่ทั้งหมด ยิ่งส่งผลให้การคุ้มครองและรับรองสิทธิต่าง ๆ ของผู้มีความหลากหลายทางเพศที่ดำเนินการมาจนใกล้จะสัมฤทธิ์ผลแล้วต้องล่าช้าออกไปโดยไม่สมควรทั้ง ๆ ที่มีร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ซึ่งกำลังจะเข้าสู่การพิจารณาของรัฐสภาในขณะนี้แล้ว

๑.๕ กระทรวงมหาดไทย โดยกรมการปกครอง เห็นว่า กรมการปกครอง ในฐานะนายทะเบียนที่มีหน้าที่และอำนาจดำเนินการจดทะเบียนสมรสให้แก่คู่สมรสตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวพิจารณาแล้ว เห็นด้วยกับหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. และเมื่อร่างกฎหมายนี้มีผลใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว กรมการปกครองไม่ขัดข้องในการที่จะเป็นผู้ปฏิบัติงานตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายให้สอดคล้องตามบทบัญญัติของกฎหมายเพื่อประโยชน์ของประชาชนต่อไป

๑.๖ กระทรวงการคลัง โดยกรมบัญชีกลาง เห็นว่า ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. มีสาระสำคัญเป็นการทำให้สถานะของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเกิดความเสมอภาคเท่าเทียมกับชายหรือหญิง โดยการปรับแก้ไขถ้อยคำเป็นคำว่า “คู่สมรส” และเมื่อร่างกฎหมายนี้มีผลใช้บังคับแล้วย่อมส่งผลกระทบต่อสิทธิในการได้รับเงินสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐของคู่สมรสแม้จะเป็นบุคคลเพศเดียวกันก็ตาม ซึ่งเป็นกรณีที่แตกต่างไปจากร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ที่ยังไม่ได้มีการบัญญัติรองรับ

ไปถึงสิทธิและหน้าที่ตามกฎหมายอื่น ๆ ด้วย นอกจากนั้น ได้ยกตัวอย่างกรณีของการจ่ายเงินบำนาญจตกทอดตามกฎหมายว่าด้วยบำนาญข้าราชการที่แม้จะกำหนดให้จ่ายเงินแก่ “สามีหรือภริยา” แต่ต่อไปเมื่อมีการแก้ไขให้คู่สมรสหมายถึงบุคคลเพศเดียวกันด้วยแล้ว อาจทำให้มีการขยายความในการจ่ายเงินบำนาญจตกทอดให้แก่บุคคลที่เป็น “คู่สมรส” ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ได้โดยไม่ต้องยึดโยงกับสถานะการเป็น “สามีหรือภริยา” ดังเช่นกฎหมายเดิมอีกต่อไป

๑.๗ สำนักงานศาลยุติธรรม เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งมีสาระสำคัญทำนองเดียวกันกับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ของกระทรวงยุติธรรม ที่เป็นการส่งเสริมความเท่าเทียมกันของบุคคลและสำนักงานศาลยุติธรรมได้เคยเข้าร่วมพิจารณา ร่างกฎหมายดังกล่าวร่วมกับสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกาแล้ว

๑.๘ สำนักนายกรัฐมนตรี

(๑) สำนักงบประมาณ เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. เนื่องจากเป็นการสนับสนุนให้เกิดความเท่าเทียมกันของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ อีกทั้งหากมีการประกาศใช้บังคับเป็นกฎหมายแล้ว สำนักงบประมาณไม่มีข้อขัดข้องทางงบประมาณที่จะดำเนินการตามบทบัญญัติของกฎหมายในเรื่องนี้

(๒) สำนักงานสภาพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ เห็นชอบด้วยในหลักการของร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. โดยเห็นว่า ร่างกฎหมายนี้เป็นการส่งเสริมให้บุคคลมีความเท่าเทียมกันและได้รับการคุ้มครองตามกฎหมาย อีกทั้งยังเป็นการส่งเสริมเสรีภาพในการเลือกคู่ครองตามความสมัครใจของบุคคลทั้งสองฝ่าย เป็นการให้โอกาสในการรับรองสิทธิต่าง ๆ ให้เป็นไปโดยถูกต้องตามกฎหมาย เช่น การทำนิติกรรม ธุรกรรม หรือการติดต่อราชการต่าง ๆ อย่างไรก็ตาม โดยที่ร่างกฎหมายนี้ค่อนข้างคล้ายคลึงกับร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ของกระทรวงยุติธรรม จึงมีข้อสังเกตเกี่ยวกับความซ้ำซ้อนของกฎหมายที่หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรคำนึงถึงและอาจพิจารณานำประมวลกฎหมายทั้งสองฉบับเข้าด้วยกันเพื่อความสมบูรณ์ของกฎหมาย และสะท้อนให้เห็นถึงประสิทธิภาพในการจัดทำกฎหมายของประเทศไทยและช่วยอำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชนในการศึกษาและทำความเข้าใจกฎหมายในเรื่องนี้ด้วย

๒. ความเห็นของสำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา

ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งนายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ มีสาระสำคัญเป็นการแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อกำหนดให้ชาย หญิง หรือบุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันสามารถหมั้นหรือสมรสกันได้ตามกฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องเงื่อนไขแห่งการสมรส ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยาให้มีสิทธิและหน้าที่และความคุ้มครองตามกฎหมาย แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา การจัดการสินสมรสและหนี้สินร่วมกัน แก้ไขเพิ่มเติมเรื่องเงื่อนไขระหว่างคู่สมรสว่าด้วยการสิ้นสุดการสมรส การเพิกถอนการสมรส การหย่าขาดจากการสมรส การจัดการทรัพย์สินหลังสิ้นสุดการสมรส และเรื่องความปกครอง การเรียกค่าทดแทนค่าอุปการะเลี้ยงดูหลังสิ้นสุดการสมรส แก้ไขเพิ่มเติมให้คู่สมรสซึ่งเป็นเพศเดียวกันสามารถรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมร่วมกันได้

โดยการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง รวมทั้งแก้ไขเพิ่มเติม เรื่องการถูกจำกัดมิให้รับมรดกฐานเป็นผู้ไม่สมควรได้รับมรดกและเรื่องทายาทโดยธรรมให้มีสิทธิ ในการรับมรดกของคู่สมรสอีกฝ่ายที่เสียชีวิตแล้ว

ในการนี้ เมื่อพิจารณาหลักการและสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติดังกล่าว ประกอบกับความเห็นของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องแล้ว สำนักงานฯ มีความเห็น ดังต่อไปนี้

๒.๑ เหตุผลและความจำเป็นในการตรากฎหมาย

โดยที่ศาลรัฐธรรมนูญได้มีคำวินิจฉัยที่ ๒๐/๒๕๖๔ กรณีที่มีผู้ยื่นคำร้องว่า มาตรา ๑๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ที่กำหนดให้การสมรสจะกระทำได้อต่อเมื่อ ชายและหญิงมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว เป็นบทบัญญัติที่ขัดต่อมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย หรือไม่ สรุปความได้ว่า รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ บุคคลย่อมเสมอภาคตามกฎหมาย ได้รับการคุ้มครองตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ชายและหญิงมีสิทธิ เท่าเทียมกัน และต้องไม่ถูกเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมด้วยเหตุแห่งความแตกต่างในเรื่องเพศ มีเสรีภาพ ในการดำเนินชีวิตภายใต้หลักความเสมอภาคตามบทบัญญัติแห่งรัฐธรรมนูญซึ่งขึ้นอยู่กับเงื่อนไข อันเป็นสาระสำคัญของบุคคลกล่าวคือ บุคคลที่มีข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญเหมือนกัน ย่อมได้รับการปฏิบัติเหมือนกัน ขณะเดียวกันบุคคลที่มีข้อเท็จจริงอันเป็นสาระสำคัญแตกต่างกัน ย่อมได้รับการปฏิบัติแตกต่างกัน โดยหลักความเสมอภาคของสิทธิในการจัดตั้งครอบครัวเกี่ยวกับเพศ ของคู่สมรสสามารถดำเนินการได้ โดยบัญญัติกฎหมายเฉพาะขึ้นมาใหม่เพื่อไม่ให้กระทบกระเทือนถึง กฎหมายหลักที่ได้วางรากฐานความเป็นสถาบันครอบครัวมาตั้งแต่อดีตกาล ประมวลกฎหมาย แพ่งและพาณิชย์ บรรพ ๕ ว่าด้วยครอบครัว บัญญัติให้ชายและหญิงเท่านั้นที่มีสิทธิสมรสกันตามกฎหมาย แม้จะดูเหมือนเป็นการจำกัดสิทธิและเสรีภาพของบุคคล แต่บทบัญญัติดังกล่าวเป็นกฎหมายที่มีเนื้อหา สาระมีเหตุผลสอดคล้องตามธรรมชาติ (True law is right reason, harmonious (in agreement) with nature) และเป็นไปตามขนบธรรมเนียมและจารีตประเพณีของสังคมไทย นัยความหมาย ของความเสมอภาคระหว่างชายกับหญิงมิใช่การบัญญัติกฎหมายให้ชายเป็นหญิงหรือให้หญิงเป็นชาย เพราะเพศนั้นเป็นการแบ่งแยกมาโดยธรรมชาติ (an act of God) ซึ่งเพศที่ถือกำเนิดมานั้นเลือกไม่ได้ หากจะมีข้อยกเว้นบ้างก็ควรจะไปคุ้มครองต่างหากเป็นการเฉพาะ การให้ความเสมอภาคระหว่าง ชายหญิงจึงมิใช่การให้ถือว่าเหมือนกัน แต่ต้องปฏิบัติให้ถูกต้องเหมาะสมกับเพศสภาพของบุคคลนั้น ๆ ในการนี้ กฎหมายจะต้องรับรู้และแยกเพศชายและหญิงเป็นหลักไว้ก่อน จึงจะให้ความเสมอภาคได้ เช่น หญิงตั้งครรภ์ได้ เห็นได้ว่า สิ่งที่ไม่เหมือนกันจะปฏิบัติให้เหมือนกันไม่ได้ การปฏิบัติให้ถูกต้องสอดคล้อง กับวิถีของธรรมชาติจะสร้างความเสมอภาคระหว่างชายหญิงได้ อีกทั้งการไม่กำหนดเพศในการสมรส อาจมีผู้ที่ไม่ได้อยู่ในกลุ่มของผู้มีความหลากหลายทางเพศ (LGBTQI) มาจดทะเบียนสมรสเพื่อหวัง ผลประโยชน์ต่าง ๆ ของรัฐ หรือประโยชน์จากการลดหย่อนภาษี อันอาจส่งผลต่อความมั่นคง ของรัฐ ความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน นอกจากนั้น กรณีที่อ้างว่าไม่ได้รับสิทธิ ในฐานะคู่สมรส เช่น การให้ความยินยอมในการรักษาพยาบาล การได้รับสวัสดิการของคู่สมรส สิทธิการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการละเมิด หรือสิทธิในฐานะทายาทโดยธรรม เห็นว่าเป็นกรณีที่มี ได้เกิดจากสถานภาพการสมรสโดยตรง แต่เป็นสิทธิที่เกิดขึ้นตามที่กฎหมายบัญญัติจึงสามารถแก้ไขได้ โดยบทบัญญัติของกฎหมายเฉพาะ ดังเช่นที่มีการยกพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ดังนั้น จึงเห็นว่ มาตรา ๑๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บัญญัติขึ้นตามธรรมชาติของมนุษย์ สืบสาน

การดำรงอยู่ของสังคมและชนบทรณนิยมประเพณีที่สังคมยึดถือ อันเป็นการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของชายและหญิงตามกฎหมายอย่างเท่าเทียมกัน ไม่เลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล เพราะความแตกต่างในเรื่องเพศ มิได้ละเมิดสิทธิหรือเสรีภาพของบุคคลอื่น ทั้งยังช่วยส่งเสริมความมั่นคงของรัฐและเสริมสร้างความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน จึงไม่ขัดหรือแย้งต่อมาตรา ๒๗ วรรคหนึ่ง วรรคสอง และวรรคสาม ของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พร้อมทั้งได้มีข้อเสนอแนะว่า รัฐสภา คณะรัฐมนตรี และหน่วยงานของรัฐที่เกี่ยวข้องสมควรพิจารณาดำเนินการตรากฎหมายเพื่อรับรองสิทธิและหน้าที่ของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศอย่างเหมาะสมต่อไป

จากแนวคำวินิจฉัยของศาลรัฐธรรมนูญดังกล่าว สำนักงานฯ พิจารณาเหตุผลและความจำเป็นในการตราร่างพระราชบัญญัตินี้แล้ว เห็นว่า โดยที่ในปัจจุบันนี้บริบทของสังคมโลกได้เปลี่ยนแปลงไป เกิดกลุ่มบุคคลที่มีวิถีทางเพศที่แตกต่างไปจากในอดีตที่มีเพียงชายและหญิง กลายเป็นกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศเพิ่มขึ้นมากในสังคม รัฐจึงควรมีมาตรการเพื่อให้ความคุ้มครองเป็นการเฉพาะแก่บุคคลกลุ่มนี้เป็นกรณีกเว้น (the exceptional case) เพื่อให้ได้รับสิทธิและความคุ้มครองในการดำเนินชีวิตในสังคมได้อย่างปกติสุข โดยสมควรตราเป็นกฎหมายเฉพาะ ดังเช่นกรณีที่เคยดำเนินการมา เช่น พระราชบัญญัติความเท่าเทียมระหว่างเพศ พ.ศ. ๒๕๕๘ หรือร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. ซึ่งน่าจะมีความเหมาะสมมากกว่าการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่เป็นหลักกฎหมายทั่วไปอันมีการยึดถือหลักการตามวิถีธรรมชาติของมนุษย์และวิถีชีวิตดั้งเดิม ชนบทรณนิยมและจารีตประเพณีของสังคมไทยมาอย่างช้านานว่า การสมรสกระทำได้เฉพาะเพศชายและเพศหญิงเท่านั้น และในขณะเดียวกันการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมในกฎหมายทั่วไปเช่นนี้ย่อมส่งผลให้คู่สมรสที่เป็นบุคคลเพศเดียวกันมีสิทธิเท่าเทียมกับคู่สมรสต่างเพศได้เท่าที่กำหนดอยู่ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เท่านั้น แต่การตราเป็นกฎหมายแยกโดยเฉพาะเพื่อกำหนดรองรับให้มีสิทธิบางประการที่กำหนดอยู่ในกฎหมายฉบับอื่นได้ด้วยจึงน่าจะเหมาะสมมากกว่าดังเช่นสิทธิในการจัดการแทนผู้เสียหายและอำนาจดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และหากเรื่องใดที่มีได้มีการกำหนดไว้โดยเฉพาะก็ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับโดยอนุโลม นอกจากนี้ การแก้ไขถ้อยคำโดยเฉพาะอย่างยิ่งคำว่า “สามีภริยา” เป็นคำว่า “คู่สมรส” เพื่อให้มีความหมายกว้างขึ้น โดยรวมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ ที่กระทำการสมรสกันด้วย ย่อมส่งผลกระทบต่อกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่มีการบัญญัติรองรับสิทธิของ “คู่สมรส” ไว้แล้วและยังคงยึดถือหลักการสำคัญว่าหมายถึงชายและหญิงที่กระทำการสมรสกันเท่านั้น โดยอาจมีการให้สิทธิแก่สามีและภริยาที่แตกต่างกันอยู่ กรณีเช่นนี้หากให้ความหมายรวมถึงบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศทั้งหมดด้วยแล้ว จึงเป็นเรื่องที่จำเป็นต้องมีการศึกษาถึงผลกระทบต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในกฎหมายแต่ละฉบับอย่างรอบคอบ เพื่อแก้ไขปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง

๒.๒ อายุขั้นต่ำในการจดทะเบียนสมรส

โดยที่ร่างมาตรา ๑๕ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๔๘) กำหนดให้การสมรสจะกระทำได้อต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายมีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้ว แต่ในกรณีมีเหตุอันสมควรศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้ ซึ่งแตกต่างไปจากหลักการเดิมที่กำหนดอายุไว้ที่สิบเจ็ดปีบริบูรณ์ กรณีนี้พิจารณาแล้ว เห็นว่า การกำหนดอายุขั้นต่ำไว้ที่สิบแปดปีบริบูรณ์เป็นความเหมาะสมของสภาพร่างกายตามธรรมชาติแล้ว ประกอบกับแม้จะมีการเสนอแก้ไขเพิ่มเติมอายุเป็นสิบแปดปี

บริบูรณ์แต่ยังถือว่าเป็นผู้เยาว์ตามมาตรา ๑๙ ที่จะกระทำการสมรสได้ต่อเมื่อได้รับความยินยอมจากบุคคลตามที่กฎหมายกำหนดตามมาตรา ๑๔๕๔ ประกอบกับมาตรา ๑๔๓๖ และมาตรา ๑๔๕๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์อยู่เช่นเดิม และในขณะที่เดียวกันเมื่อเป็นการเสนอแก้ไขในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จึงหลีกเลี่ยงไม่ได้ที่จะส่งผลกระทบต่ออีกด้านหนึ่งต่อบุคคลต่างเพศให้ต้องถูกขยายระยะเวลาที่จะทำการสมรสได้ออกไปอีกหนึ่งปีด้วยเช่นกัน อันเป็นเรื่องที่กระทบต่อสิทธิของชายและหญิงตามกฎหมายเดิม

๒.๓ การรับบุตรบุญธรรม

โดยที่ร่างมาตรา ๖๕ (เพิ่มเติมมาตรา ๑๕๔๘/๕๒) กำหนดให้คู่สมรสซึ่งเป็นเพศเดียวกันและจดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว สามารถรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ และให้มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สมรสด้วยกันและระหว่างบิดา มารดา และบุตร แล้วแต่กรณี ซึ่งจากบทบัญญัติดังกล่าวพิจารณาแล้ว เห็นว่า การรับบุตรบุญธรรมมาอุปการะเลี้ยงดูเพื่ออยู่ร่วมกันในครอบครัวที่มีคู่สมรสของบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศเป็นเรื่องที่มีความสำคัญและเปลี่ยนแปลงสถาบันครอบครัวในรูปแบบใหม่ให้แตกต่างไปจากครอบครัวเดิมที่เคยประกอบด้วยบิดา มารดา และบุตร อีกทั้งเป็นเรื่องที่มีผลกระทบต่อกระบวนการตรวจสอบและกลั่นกรองที่จะต้องดำเนินการตามกฎหมายว่าด้วยการรับเด็กเป็นบุตรบุญธรรม และกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว ประกอบกับยังไม่มี ความชัดเจนเพียงพอเกี่ยวกับเนื้อหาของร่างกฎกระทรวงที่จะกำหนดเรื่องการจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมของคู่สมรสที่เป็นบุคคลผู้มีความหลากหลายทางเพศ

ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวมา สำนักงานฯ จึงเห็นว่า คณะรัฐมนตรียังไม่สมควร รับหลักการ ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งนายธัญวัจน์ กมลวงศ์วัฒน์ กับคณะ เป็นผู้เสนอ เนื่องจากเป็นเรื่องที่ส่งผลกระทบต่อหลักกฎหมายทั่วไปเกี่ยวกับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลในการก่อตั้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ทั้งระบบ นอกจากนี้ ยังมีผลกระทบต่อกฎหมายฉบับอื่น ๆ ที่มีความเชื่อมโยงกับสถานะ "คู่สมรส" ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งจำเป็นต้องศึกษาและประเมินผลกระทบที่เกิดขึ้นอย่างรอบด้าน อย่างไรก็ตาม โดยที่ขณะนี้มีการเสนอร่างกฎหมายที่มีหลักการทางกฎหมายใกล้เคียงกัน ได้แก่ ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ...) พ.ศ. ซึ่งสำนักงานฯ ตรวจสอบพิจารณาแล้ว (เรื่องเสร็จที่ ๓๕๑/๒๕๖๓) และอยู่ระหว่างการทบทวนร่างกฎหมายของกระทรวงยุติธรรมตามที่คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎร ได้ตั้งข้อสังเกตบางประการก่อนเสนอกลับไปให้คณะกรรมการประสานงานสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาอีกครั้ง จึงเห็นควรมอบหมายให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องเร่งดำเนินการผลักดันร่างกฎหมายทั้งสองฉบับดังกล่าวที่กระทรวงยุติธรรมเสนอ เพื่อให้เกิดความเป็นเอกภาพด้านนโยบายทางกฎหมายของรัฐบาล และเป็นการรับรองสิทธิการสร้างครอบครัวในความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลเพศเดียวกันอันเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานของมนุษย์ที่ได้รับการรับรองในทางระหว่างประเทศ อีกทั้งสอดคล้องกับคำวินิจฉัยศาลรัฐธรรมนูญที่ ๒๐/๒๕๖๔ และเป็นเรื่องที่กำหนดอยู่ในแผนสิทธิมนุษยชนแห่งชาติ (ฉบับที่ ๔) (พ.ศ. ๒๕๖๒ - ๒๕๖๖) แผนสิทธิมนุษยชนกลุ่มความหลากหลายทางเพศ ที่ประสงค์ให้เร่งดำเนินการให้ร่างกฎหมายที่เกี่ยวข้องมีผลใช้บังคับซึ่งจะส่งผลให้การคุ้มครองสิทธิของกลุ่มผู้มีความหลากหลายทางเพศมีความครอบคลุมและรัดกุมยิ่งขึ้น และช่วยขจัดปัญหาหรืออุปสรรคในการดำเนินชีวิต

ตามเพศวิถีของบุคคลให้เท่าทันต่อบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป รวมถึงยังส่งผลต่อภาพลักษณ์ที่ดีของประเทศไทยกับประชาคมระหว่างประเทศที่แสดงให้เห็นว่ามีเจตนาปรารถนารวมถึงความตั้งใจที่จะเคารพสิทธิมนุษยชนเทียบเท่ากับระดับสากล

จึงเรียนมาเพื่อโปรดพิจารณาดำเนินการต่อไป

ขอแสดงความนับถือ

(นายปรกรณ์ นิลประพันธ์)

เลขาธิการคณะกรรมการกฤษฎีกา

กองกฎหมายกระบวนการยุติธรรม
ฝ่ายกฎหมายกระบวนการยุติธรรมทางแพ่ง
โทร. ๐๖๓ ๒๒๕ ๐๙๔๓ (นายวรกรรา)
โทรสาร ๐ ๒๒๘๒ ๒๗๐๑
www.krisdika.go.th
www.lawreform.go.th
ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ saraban@ocs.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นางสาวสุภัทรา สังข์ทอง)
นิติกรชำนาญการพิเศษ
กองนิติธรรม

(สำเนา)
เลขรับ ๓๒/๒๕๖๓ วันที่ ๑๘ มิ.ย. ๒๕๖๓
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร
ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๘ มิถุนายน ๒๕๖๓

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติฯ และเอกสารประกอบในเรื่องนี้

ข้าพเจ้ากับคณะขอเสนอร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติมาเพื่อได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาและหากสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้วก็ขอได้โปรดนำเสนอวุฒิสภาพิจารณาตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) ธีรวิจิตร กมลวงศ์วัฒน์ ผู้เสนอ
(นายธีรวิจิตร กมลวงศ์วัฒน์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล

(ลงชื่อ) พิศาล ลิ้มเจริญรัตน์ ผู้เสนอ (นายพิศาล ลิ้มเจริญรัตน์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล	(ลงชื่อ) วาโย อัครรุ่งเรือง ผู้เสนอ (นายวาโย อัครรุ่งเรือง) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล
(ลงชื่อ) ณัฐภัทร์ กุลเศรษฐสิทธิ์ ผู้เสนอ (นางสาวณัฐภัทร์ กุลเศรษฐสิทธิ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล	(ลงชื่อ) ณัฐวุฒิ บัวประทุม ผู้เสนอ (นายณัฐวุฒิ บัวประทุม) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล
(ลงชื่อ) ญาณธิดา บัวเผื่อน ผู้เสนอ (นางสาวญาณธิดา บัวเผื่อน) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล	(ลงชื่อ) ณัฐชา บุญไชยอินสวัสดิ์ ผู้เสนอ (นายณัฐชา บุญไชยอินสวัสดิ์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล
(ลงชื่อ) อมรัตน์ โชคปมิตต์กุล ผู้เสนอ (นางอมรัตน์ โชคปมิตต์กุล) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล	(ลงชื่อ) เบญจา แสงจันทร์ ผู้เสนอ (นางสาวเบญจา แสงจันทร์) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล
(ลงชื่อ) วิโรจน์ ลักขณาอดิศร ผู้เสนอ (นายวิโรจน์ ลักขณาอดิศร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล	(ลงชื่อ) องค์กร ชัยบุตร ผู้เสนอ (นายองค์กร ชัยบุตร) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวไกล

(โปรดพลิก)

(ลงชื่อ) คำพอง เทพาคำ ผู้เสนอ
(นายคำพอง เทพาคำ)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) อีร์จชัย พันธุมาศ ผู้เสนอ
(นายอีร์จชัย พันธุมาศ)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) ทวีศักดิ์ ทักฉิน ผู้เสนอ
(นายทวีศักดิ์ ทักฉิน)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) พลตำรวจตรี สุพิศาล ภักดีนฤนาถ ผู้เสนอ
(สุพิศาล ภักดีนฤนาถ)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) สมเกียรติ ถนอมสินธุ์ ผู้เสนอ
(นายสมเกียรติ ถนอมสินธุ์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) กัญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี ผู้เสนอ

(นายกัญจน์พงศ์ จงสุทธนามณี)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) รังสิมันต์ โรม ผู้เสนอ
(นายรังสิมันต์ โรม)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) จิรัฏฐ์ ทองสุวรรณ์ ผู้เสนอ
(นายจิรัฏฐ์ ทองสุวรรณ์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) สุธเชษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ ผู้เสนอ
(นายสุทธเชษฐ์ ประวีณวงศ์วุฒิ)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) เท่าพิภพ ลิ้มจิตรกร ผู้เสนอ
(นายเท่าพิภพ ลิ้มจิตรกร)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

(ลงชื่อ) ปกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์สกุล ผู้เสนอ
(นายปกรณ์วุฒิ อุดมพิพัฒน์สกุล)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคก้าวหน้าไกล

สำเนาถูกต้อง

(นายสมิทธิชัย จันทรเพ็ญ)

ผู้บังคับบัญชาในกลุ่มงานระเบียบวาระ

สำนักงานการประชุม

วันนา พิมพ์

ตรวจ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

๑. ให้ ชาย หญิง หรือบุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกัน สามารถหมั้น สมรสกันได้ตามกฎหมาย เป็นคู่หมั้น คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย โดยแก้ไขเพิ่มเติมบรรพ ๕ ลักษณะ ๑ หมวด ๑ และหมวด ๒ (มาตรา ๑๔๓๕ มาตรา ๑๔๓๗ มาตรา ๑๔๓๙ มาตรา ๑๔๔๐ มาตรา ๑๔๔๑ มาตรา ๑๔๔๒ มาตรา ๑๔๔๓ มาตรา ๑๔๔๕ มาตรา ๑๔๔๖ มาตรา ๑๔๔๗/๑ มาตรา ๑๔๔๘ มาตรา ๑๔๔๙ มาตรา ๑๔๕๐ มาตรา ๑๔๕๒ มาตรา ๑๔๕๘ และ มาตรา ๑๔๖๐)

๒. หมวด ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา โดยแก้ไขเพิ่มเติมหมวด ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติม และยัง กำหนดให้ตัดคำว่า สามีและภริยา และให้เพิ่ม คำว่า “คู่สมรส” ในบรรพ ๑ หลักทั่วไป ลักษณะ ๒ บุคคล ส่วนที่ ๓ ภูมิภาค (มาตรา ๔๓) และลักษณะ ๖ อายุความ หมวด ๑ บทเบ็ดเสร็จทั่วไป (มาตรา ๑๙๗/๒๒) เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขในหมวดนี้

๓. ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสซึ่งซึ่งบุคคลสองคน สมรสกัน ให้มีสิทธิและหน้าที่และความคุ้มครองตามกฎหมาย โดยแก้ไขเพิ่มเติมบรรพ ๕ ลักษณะ ๑ หมวด ๓ (มาตรา ๑๔๖๑ มาตรา ๑๔๖๒ และ มาตรา ๑๔๖๓)

๔. หมวด ๔ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา โดยแก้ไขเพิ่มเติมเป็นหมวด ๔ ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส เพื่อให้สอดคล้องกับการแก้ไขเพิ่มเติม

๕. สิทธิและหน้าที่ ของคู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมายจัดการทรัพย์สินและหนี้สินร่วมกัน โดยแก้ไขเพิ่มเติมบรรพ ๕ ลักษณะ ๑ หมวด ๔ (มาตรา ๑๔๖๕ มาตรา ๑๔๖๙ มาตรา ๑๔๗๐ มาตรา ๑๔๗๕ มาตรา ๑๔๗๖ มาตรา ๑๔๗๖/๑ มาตรา ๑๔๗๗ มาตรา ๑๔๗๙ มาตรา ๑๔๘๑ มาตรา ๑๔๘๒ มาตรา ๑๔๘๓ มาตรา ๑๔๘๔ มาตรา ๑๔๘๔/๑ มาตรา ๑๔๘๕ มาตรา ๑๔๘๖ มาตรา ๑๔๘๗ มาตรา ๑๔๘๘ มาตรา ๑๔๘๙ มาตรา ๑๔๙๐ มาตรา ๑๔๙๑ มาตรา ๑๔๙๒ มาตรา ๑๔๙๒/๑ และมาตรา ๑๔๙๓)

๖. การสิ้นสุดการสมรส การเพิกถอนการสมรส การหย่าขาดจากการสมรส การจัดการทรัพย์สินหลังสิ้นสุดการสมรส การเรียกค่าทดแทนค่าอุปการะเลี้ยงดูหลังสิ้นสุดการสมรส โดยแก้ไขเพิ่มเติมบรรพ ๕ ลักษณะ ๑ หมวด ๕ - ๖ (มาตรา ๑๔๙๘ มาตรา ๑๔๙๙ มาตรา ๑๕๐๔ มาตรา ๑๕๐๘ มาตรา ๑๕๑๕ มาตรา ๑๕๑๖ มาตรา ๑๕๑๗ มาตรา ๑๕๒๐ มาตรา ๑๕๒๒ มาตรา ๑๕๒๓ มาตรา ๑๕๓๐ มาตรา ๑๕๓๒ และมาตรา ๑๕๓๓) และแก้ไข ลักษณะ๒ หมวด ๓ ความปกครอง(มาตรา ๑๕๙๘/๑๕ มาตรา ๑๕๙๘/๑๗) และ ลักษณะ ๓ ค่าอุปการะเลี้ยงดู (มาตรา ๑๕๙๘/๓๘)

๗. ให้คู่สมรสซึ่งเป็นเพศเดียวกันซึ่งจดทะเบียนสมรสโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์สามารถรับผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ และให้มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สมรสด้วยกัน และระหว่างบิดามารดาและบุตรแล้วแต่กรณีตามบรรดากฎหมาย กฎกระทรวง และระเบียบใดที่บัญญัติ ให้สิทธิและหน้าที่แก่สามีภริยา หรือสามี หรือภริยา หรือคู่สมรส หรือบิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา แล้วแต่กรณี ทั้งนี้ การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตามมาตรานี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง (เพิ่มเติมมาตรา ๑๕๙๘/๔๒)

๘. ให้กรณีที่คุณสมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งที่เป็นผู้ชำระค่าคุณสมรสของตนเป็นผู้ถูกจำกัดมิให้รับมรดก
ฐานเป็นผู้ไม่สมควรได้รับมรดก (มาตรา ๑๖๐๖ (๓))

๙. คู่สมรสที่ชอบด้วยกฎหมาย หรือคู่สมรสที่ร้างกัน หรือแยกกันอยู่โดยยังมีได้หย่าขาดจากกัน
ตามกฎหมาย เป็นทายาทโดยธรรม มีสิทธิในการรับมรดกของคุณสมรสอีกฝ่ายที่เสียชีวิต (มาตรา ๑๖๒๕ (๑)
และมาตรา ๑๖๒๘)

เหตุผล

เนื่องจากบทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์หลายมาตรานั้นขัดต่อบทบัญญัติในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๖๐ มาตรา ๒๗ วรรคสาม ซึ่งเป็นการเลือกปฏิบัติโดยไม่เป็นธรรมต่อบุคคล ด้วยเหตุความแตกต่างในเรื่องเพศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบัญญัติซึ่งปรากฏในบรรพ ๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งขัดต่อการดำรงอยู่ของกลุ่มบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงขอเสนอแก้ไขประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ กำหนดให้บุคคล ทุกคน ได้การรับรองสิทธิต่าง ๆ เช่น สิทธิในเรื่องการหมั้น สิทธิในการจดทะเบียนสมรส สิทธิในการจัดการทรัพย์สินของคู่สมรส สิทธิในการเป็นทายาทโดยธรรม การรับบุตรบุญธรรม และในการรับมรดกจากคู่สมรส ซึ่งการแก้ไขนี้จะทำให้สิทธิของบุคคลทุกคนเกิดความเท่าเทียมและได้รับการรับรอง และคุ้มครองทางกฎหมาย สอดคล้องกับหลักความเสมอภาคต่อหน้ากฎหมาย และหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง

พระราชบัญญัติ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับตั้งแต่วันพ้นกำหนดทศสิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๔๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๔๓ ภูมิลำเนาของคู่สมรส ได้แก่ ถิ่นที่อยู่คู่สมรสอยู่กินด้วยกันฉันคู่สมรส เว้นแต่คู่สมรสฝ่ายใด ได้แสดงเจตนาให้ปรากฏว่ามีภูมิลำเนาแยกต่างหากจากกัน”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๓/๒๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๓/๒๒ อายุความสิทธิเรียกร้องระหว่างคู่สมรส ถ้าจะครบกำหนดก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่การสมรสสิ้นสุดลง”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่ง ของมาตรา ๑๔๓๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๓๕ การหมั้นจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลและบุคคลทั้งสองฝ่าย มีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์แล้ว”

มาตรา ๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๓๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๓๗ การหมั้นจะสมบูรณ์เมื่อฝ่ายผู้หมั้นได้ส่งมอบหรือโอนทรัพย์สินอันเป็นของหมั้นให้แก่ผู้รับหมั้นเพื่อเป็นหลักฐานว่าจะสมรสกับผู้รับหมั้นนั้น
เมื่อหมั้นแล้วให้ของหมั้นตกเป็นสิทธิแก่ผู้รับหมั้น

สินสอด เป็นทรัพย์สินซึ่งฝ่ายผู้หมั้นให้แก่บิดามารดา ผู้รับบุตรบุญธรรมหรือผู้ปกครองฝ่ายผู้รับหมั้น แล้วแต่กรณี เพื่อตอบแทนการที่ผู้รับหมั้นยอมสมรส ถ้าไม่มีการสมรสโดยมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่ผู้รับหมั้นหรือโดยมีพฤติการณ์ซึ่งฝ่ายผู้รับหมั้นต้องรับผิดชอบ ทำให้ผู้หมั้นไม่สมควรหรือไม่อาจสมรสกับผู้รับหมั้นนั้น ฝ่ายผู้หมั้นเรียกสินสอดคืนได้

ถ้าจะต้องคืนของหมั้นหรือสินสอดตามหมวดนี้ให้นำบทบัญญัติมาตรา ๔๑๒ ถึงมาตรา ๔๑๘ แห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยลาภมิควรได้มาใช้บังคับโดยอนุโลม”

มาตรา ๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๓๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๓๙ เมื่อมีการหมั้นแล้ว ถ้าฝ่ายใดผิดสัญญาหมั้นอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิเรียกให้รับผิดชอบค่าทดแทน ในกรณีที่ฝ่ายผู้รับหมั้นเป็นฝ่ายผิดสัญญาหมั้นให้คืนของหมั้นแก่ฝ่ายผู้หมั้นด้วย”

มาตรา ๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๐ ค่าทดแทนนั้นอาจเรียกได้ ดังต่อไปนี้

- (๑) ทดแทนความเสียหายต่อกายหรือชื่อเสียงแห่งบุคคลหรือบุคคลนั้น
- (๒) ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้น บิดามารดา หรือบุคคลผู้กระทำการในฐานะเช่นบิดามารดาได้ใช้จ่ายหรือต้องตกเป็นลูกหนี้เนื่องในการเตรียมการสมรสโดยสุจริตและตามสมควร
- (๓) ทดแทนความเสียหายเนื่องจากการที่คู่หมั้นได้จัดการทรัพย์สินหรือการอื่นอันเกี่ยวแก่อาชีพหรือทางทำมาหากินของตนไปโดยสมควรด้วยการคาดหมายว่าจะได้มีการสมรส

ในกรณีที่ผู้รับหมั้นเป็นผู้มีสิทธิได้ค่าทดแทน ศาลอาจชี้ขาดว่าของหมั้นที่ตกเป็นสิทธิแก่ผู้รับหมั้นนั้นเป็นค่าทดแทนทั้งหมดหรือเป็นส่วนหนึ่งของค่าทดแทนที่ผู้รับหมั้นพึงได้รับ หรือศาลอาจให้ค่าทดแทนโดยไม่คำนึงถึงของหมั้นที่ตกเป็นสิทธิแก่ผู้รับหมั้นนั้นก็ได้”

มาตรา ๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๑ ถ้าคู่หมั้นฝ่ายหนึ่งตายก่อนสมรส อีกฝ่ายหนึ่งจะเรียกร้องค่าทดแทนมิได้ ส่วนของหมั้นหรือสินสอดนั้นไม่ว่าผู้หมั้นหรือผู้รับหมั้นตาย ผู้รับหมั้นไม่ต้องคืนให้แก่ฝ่ายผู้หมั้น”

มาตรา ๑๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๒ ในกรณีมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่ผู้รับหมั้นทำให้ผู้หมั้นไม่สมควรสมรสกับผู้รับหมั้นนั้น ผู้หมั้นมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นได้และให้ผู้รับหมั้นคืนของหมั้นแก่ผู้หมั้น”

มาตรา ๑๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๓ ในกรณีมีเหตุสำคัญอันเกิดแก่ผู้หมั้นทำให้ผู้รับหมั้นไม่สมควรสมรสกับผู้หมั้นนั้น ผู้รับหมั้นมีสิทธิบอกเลิกสัญญาหมั้นได้โดยมิต้องคืนของหมั้นแก่ผู้หมั้น”

มาตรา ๑๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๕ บุคคลอาจเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งได้ร่วมประเวณีกับคู่หมั้นของตนโดยรู้หรือควรจะรู้ถึงการหมั้นนั้น เมื่อได้บอกเลิกสัญญาหมั้นแล้วตามมาตรา ๑๔๔๒ หรือมาตรา ๑๔๔๓ แล้วแต่กรณี”

มาตรา ๑๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๖ บุคคลอาจเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งได้ข่มขืนกระทำชำเราหรือพยายามข่มขืนกระทำชำเราคู่หมั้นของตนโดยรู้หรือควรจะรู้ถึงการหมั้นนั้นได้โดยไม่ต้องบอกเลิกสัญญาหมั้น”

มาตรา ๑๔ ให้ยกเลิกความในวรรคสาม ของมาตรา ๑๔๔๗/๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนตามมาตรา ๑๔๔๕ และมาตรา ๑๔๔๖ ให้มีอายุความหกเดือนนับแต่วันที่ผู้หมั้นหรือผู้รับหมั้นรู้หรือควรรู้ถึงการกระทำของผู้อื่นอันจะเป็นเหตุให้เรียกค่าทดแทนและรู้ตัวผู้จะพึงใช้ค่าทดแทนนั้น แต่ต้องไม่เกินห้าปีนับแต่วันที่ผู้อื่นนั้นได้กระทำการดังกล่าว”

มาตรา ๑๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๘ การสมรสจะกระทำได้อีกเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่าย มีอายุสิบแปดปีบริบูรณ์แล้วแต่ในกรณีมีเหตุอันสมควร ศาลอาจอนุญาตให้ทำการสมรสก่อนนั้นได้”

มาตรา ๑๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๔๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๔๙ การสมรสจะกระทำมิได้ถ้าบุคคลใดบุคคลหนึ่งเป็นบุคคลวิกลจริตหรือเป็นบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ”

มาตรา ๑๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๕๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๕๐ บุคคลสองคนซึ่งเป็นญาติสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมาก็ดีเป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดาก็ดี จะทำการสมรสกันไม่ได้ ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสายโลหิต โดยไม่คำนึงว่าจะเป็ญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่”

มาตรา ๑๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๕๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๕๒ บุคคลใดบุคคลหนึ่ง จะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสอยู่ไม่ได้”

มาตรา ๑๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๕๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๕๘ การสมรสจะกระทำได้อีกเมื่อบุคคลสองคนยินยอมเป็นคู่สมรสกันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย”

มาตรา ๒๐ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔๖๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๖๐ เมื่อมีพฤติการณ์พิเศษซึ่งไม่อาจทำการจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียนได้ เพราะบุคคลฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายตกอยู่ในอันตรายใกล้ความตาย หรืออยู่ในภาวะการรบหรือสงคราม ถ้าบุคคลทั้งสองนั้นได้แสดงเจตนาจะสมรสกันต่อหน้าบุคคลซึ่งบรรลุนิติภาวะที่อยู่ ณ ที่นั้น แล้วให้บุคคลดังกล่าว จัดแจ้งการแสดงความขอทำการสมรสของบุคคลทั้งสองนั้นไว้เป็นหลักฐาน และต่อมาบุคคลทั้งสองได้จดทะเบียนสมรสกันภายในเก้าสิบวันนับแต่วันที่อาจทำการจดทะเบียนต่อนายทะเบียนได้ โดยแสดงหลักฐานต่อนายทะเบียน และให้นายทะเบียนจัดแจ้งวัน เดือน ปี สถานที่ที่แสดงเจตนาขอทำการสมรสและพฤติการณ์พิเศษนั้นไว้ใน ทะเบียนสมรส ให้ถือว่าวันแสดงเจตนาขอทำการสมรสต่อบุคคลดังกล่าวเป็นวันจดทะเบียนสมรสต่อนายทะเบียนแล้ว”

มาตรา ๒๑ ให้ยกเลิกชื่อในหมวด ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างสามีภริยา โดยใช้ความต่อไปนี้แทน
“หมวด ๓ ความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรส”

มาตรา ๒๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๖๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๖๑ คู่สมรสต้องอยู่กินด้วยกันฉันคู่สมรส
คู่สมรสต้องช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน”

มาตรา ๒๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๖๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๙) พ.ศ. ๒๕๕๑ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๖๒ ในกรณีที่คู่สมรสไม่สามารถที่จะอยู่กินด้วยกันฉันคู่สมรสโดยปกติสุขได้ หรือถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ที่ไม่สามารถที่จะอยู่กินด้วยกันฉันคู่สมรสโดยปกติสุขได้หรือฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือถูกทำลายความผาสุก อาจร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนด จำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้”

มาตรา ๒๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๖๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๖๓ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถหรือเสมือนไร้ความสามารถ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งย่อมเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ แต่เมื่อผู้มีส่วนได้เสียหรืออัยการ ร้องขอ และถ้ามีเหตุสำคัญ ศาลจะตั้งผู้อื่นเป็นผู้อนุบาลหรือผู้พิทักษ์ก็ได้”

มาตรา ๒๕ ให้ยกเลิกชื่อในหมวด ๔ ทรัพย์สินระหว่างสามีภริยา โดยใช้ความต่อไปนี้แทน
“หมวด ๔ ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส”

มาตรา ๒๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔๖๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๖๕ ถ้าคู่สมรสมิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนสมรสความสัมพันธ์ระหว่างคู่สมรสในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติในหมวดนี้”

มาตรา ๒๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๖๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๖๙ สัญญาที่เกี่ยวกับทรัพย์สินใดที่คู่สมรสได้ทำไว้ต่อกันในระหว่างเป็นคู่สมรสกันนั้น ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะบอกล้างเสียในเวลาใดที่เป็นคู่สมรสกันอยู่หรือภายในกำหนดหนึ่งปีนับแต่วันที่ขาดจากการเป็นคู่สมรสกันก็ได้ แต่ไม่กระทบกระเทือนถึงสิทธิของบุคคลภายนอกผู้ทำการโดยสุจริต”

มาตรา ๒๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๗๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๗๐ ทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัวย่อมเป็นสินสมรส”

มาตรา ๒๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๗๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๗๕ ถ้าสินสมรสใดเป็นจำพวกที่ระบุไว้ในมาตรา ๔๕๖ แห่งประมวลกฎหมายนี้ หรือที่มีเอกสารเป็นสำคัญ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะร้องขอให้ลงชื่อตนเป็นเจ้าของรวมกันในเอกสารนั้นก็”

มาตรา ๓๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๗๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๗๖ คู่สมรสต้องจัดการสินสมรสรวมกันหรือได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่งในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) ขาย แลกเปลี่ยน ขายฝาก ให้เช่าซื้อ จำนอง ปลดจำนอง หรือโอนสิทธิจำนอง ซึ่งอสังหาริมทรัพย์หรือสังหาริมทรัพย์ที่อาจจำนองได้
 - (๒) ก่อตั้งหรือกระทำให้สุดสิ้นลงทั้งหมดหรือบางส่วนซึ่งภาระจำยอม สิทธิอาศัย สิทธิเหนือพื้นดิน สิทธิเก็บกิน หรือภาระติดพันในอสังหาริมทรัพย์
 - (๓) ให้เช่าอสังหาริมทรัพย์เกินสามปี
 - (๔) ให้กู้ยืมเงิน
 - (๕) ให้โดยเสนาหา เว้นแต่การให้ที่พอควรแก่ฐานะานุรูปของครอบครัวเพื่อการกุศล เพื่อการสังคม หรือตามหน้าที่ธรรมจรรยา
 - (๖) ประนีประนอมยอมความ
 - (๗) มอบข้อพิพาทให้อนุญาตตุลาการวินิจฉัย
 - (๘) นำทรัพย์สินไปเป็นประกันหรือหลักประกันต่อเจ้าพนักงานหรือศาล
- การจัดการสินสมรสนอกจากกรณีที่มีบัญญัติไว้ในวรรคหนึ่ง คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจัดการได้โดยมิต้องได้รับความยินยอมจากอีกฝ่ายหนึ่ง”

มาตรา ๓๑ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔๗๖/๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๗๖/๑ คู่สมรสจะจัดการสินสมรสให้แตกต่างไปจากที่มีบัญญัติไว้ในมาตรา ๑๔๗๖ ทั้งหมดหรือบางส่วนได้ก็ต่อเมื่อได้ทำสัญญาก่อนสมรสไว้ตามที่บัญญัติในมาตรา ๑๔๖๕ และมาตรา ๑๔๖๖ ในกรณีดังกล่าวนี้ การจัดการสินสมรสให้เป็นไปตามที่ระบุไว้ในสัญญาก่อนสมรส”

มาตรา ๓๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๗๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๗๗ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีเกี่ยวกับการสงวน บำรุงรักษาสินสมรส หรือเพื่อประโยชน์แก่สินสมรส หนึ่งอันเกิดแต่การฟ้อง ต่อสู้ หรือดำเนินคดีดังกล่าว ให้ถือว่า เป็นหน้าที่คู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกัน”

มาตรา ๓๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๗๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๗๙ การใดที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกระทำ ซึ่งต้องได้รับความยินยอมร่วมกัน และ ถ้าการนั้นผิดกฎหมายบัญญัติให้ทำเป็นหนังสือหรือให้จดทะเบียนต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ ความยินยอมนั้นต้องทำเป็น หนังสือ”

มาตรา ๓๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๑ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่มีอำนาจทำพินัยกรรมยกสินสมรสที่เกินกว่าส่วนของตน ให้แก่บุคคลใดได้”

มาตรา ๓๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และ ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๒ ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียว คู่สมรส อีกฝ่ายหนึ่งก็ยังมีอำนาจจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวตามสมควรแก่อัตภาพได้ค่าใช้จ่าย ในการนี้ย่อมผูกพันสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย

ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจัดการบ้านเรือนหรือจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัวเป็นที่เสียหาย ถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจนี้เสียได้”

มาตรา ๓๖ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไข เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และ ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๓ ในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง มีอำนาจจัดการสินสมรสแต่ฝ่ายเดียว ถ้าคู่สมรส ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะกระทำ หรือกำลังกระทำการอย่างใดอย่างหนึ่งในการจัดการสินสมรสอันพึงเห็น ได้ว่าจะเกิด ความเสียหายถึงขนาด อีกฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอให้ศาลสั่งห้ามมิให้กระทำการนั้นได้”

มาตรา ๓๗ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔๘๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และ ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๔ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ฝ่ายซึ่งมีอำนาจจัดการสินสมรส

- (๑) จัดการสินสมรสเป็นที่เสียหายถึงขนาด
- (๒) ไม่อุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง
- (๓) มีหนี้สินส่วนตัว หรือทำหนี้เกินกึ่งหนึ่งของสินสมรส

- (๔) ขัดขวางการจัดการสินสมรสของอีกฝ่ายหนึ่งโดยไม่มีเหตุผลอันสมควร
 (๕) มีพฤติการณ์ปรากฏว่าจะทำความเสียหายให้แก่สินสมรส”

มาตรา ๓๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๔/๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๔/๑ ในกรณีที่ศาลได้มีคำสั่งห้ามหรือจำกัดอำนาจในการจัดการสินสมรสของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตามมาตรา ๑๔๘๒ มาตรา ๑๔๘๓ หรือมาตรา ๑๔๘๔ ถ้าต่อมาเหตุแห่งการนั้นหรือพฤติการณ์ได้เปลี่ยนแปลงไป คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้ยกเลิกหรือเปลี่ยนแปลงคำสั่งที่ห้ามหรือจำกัดอำนาจจัดการสินสมรสนั้นได้ ในการนี้ศาลจะมีคำสั่งใด ๆ ตามที่เห็นสมควรก็ได้”

มาตรา ๓๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๕ คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้ตนเป็นผู้จัดการสินสมรส โดยเฉพาะอย่างยิ่งหรือเข้าร่วมจัดการในการนั้นได้ ถ้าการที่จะทำเช่นนั้นจะเป็นประโยชน์ยิ่งกว่า”

มาตรา ๔๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๖ เมื่อศาลได้มีคำพิพากษาหรือคำสั่งถึงที่สุดตามความในมาตรา ๑๔๘๒ วรรคสอง มาตรา ๑๔๘๓ มาตรา ๑๔๘๔ มาตรา ๑๔๘๔/๑ หรือมาตรา ๑๔๘๕ อันเป็นคุณแก่ผู้ร้องขอ หรือตาม มาตรา ๑๔๙๑ มาตรา ๑๔๙๒/๑ หรือมาตรา ๑๕๙๘/๑๗ หรือเมื่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อจดแจ้งไว้ในทะเบียนสมรส”

มาตรา ๔๑ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๗ ในระหว่างที่เป็นคู่สมรสกัน ฝ่ายใดจะยึดหรืออายัดทรัพย์สินของอีกฝ่ายหนึ่งไม่ได้ เว้นแต่เป็นการยึดหรืออายัดทรัพย์สินในคดีที่ฟ้องร้องเพื่อการปฏิบัติหน้าที่หรือรักษาสีธรรมระหว่างคู่สมรสตามที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในประมวลกฎหมายนี้หรือที่ประมวลกฎหมายนี้บัญญัติไว้โดยเฉพาะให้คู่สมรสฟ้องร้องกันเองได้ หรือเป็นการยึด หรืออายัดทรัพย์สินสำหรับค่าอุปการะเลี้ยงดูและค่าฤชาธรรมเนียม ที่ยังมีได้ชำระตามคำพิพากษาของศาล”

มาตรา ๔๒ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๘ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องรับผิดชอบส่วนตัวเพื่อชำระหนี้ที่ก่อไว้ก่อนหรือระหว่างสมรส ให้ชำระหนี้ด้วยสินส่วนตัวของฝ่ายนั้นก่อน เมื่อไม่พอจึงให้ชำระด้วยสินสมรสที่เป็นส่วนของฝ่ายนั้น”

มาตรา ๔๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๘๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๘๙ ถ้าคู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกัน ให้ชำระหนี้จากสินสมรสและสินส่วนตัวของทั้งสองฝ่าย”

มาตรา ๔๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๙๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๐ หนี้ที่คู่สมรสเป็นลูกหนี้ร่วมกันนั้นให้รวมถึงหนี้ที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง ก่อให้เกิดขึ้นในระหว่างสมรส ดังต่อไปนี้

(๑) หนี้เกี่ยวกับการจัดการบ้านเรือนและจัดหาสิ่งจำเป็นสำหรับครอบครัว การอุปการะเลี้ยงดูตลอดถึงการรักษาพยาบาลบุคคลในครอบครัวและการศึกษาของบุตรตามสมควรแก่สภาพ

(๒) หนี้ที่เกี่ยวข้องกับสินสมรส

(๓) หนี้ที่เกิดขึ้นเนื่องจากการงานซึ่งคู่สมรสทำด้วยกัน

(๔) หนี้ที่คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งก่อขึ้นเพื่อประโยชน์ตนฝ่ายเดียว แต่อีกฝ่ายหนึ่งได้ให้สัตยาบัน”

มาตรา ๔๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๙๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๑ ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาให้ล้มละลาย สินสมรสย่อมแยกจากกันโดยอำนาจกฎหมายนับแต่วันที่ศาลพิพากษาให้ล้มละลายนั้น”

มาตรา ๔๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔๙๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๒ เมื่อได้แยกสินสมรสตามมาตรา ๑๔๘๔ วรรคสอง มาตรา ๑๔๙๑ หรือมาตรา ๑๔๙๘/๑๗ วรรคสองแล้ว ให้ส่วนที่แยกออกตกเป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง และบรรดาทรัพย์สินที่ฝ่ายใดได้มาในภายหลังไม่ให้ถือเป็นสินสมรส แต่ให้เป็นสินส่วนตัวของฝ่ายนั้น และสินสมรสที่คู่สมรสได้มาโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือตามมาตรา ๑๔๗๔ (๒) ในภายหลัง ให้ตกเป็นสินส่วนตัวของคู่สมรสฝ่ายละครึ่ง”

มาตรา ๔๗ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๙๒/๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๒/๑ ในกรณีที่มีการแยกสินสมรสโดยคำสั่งศาล การยกเลิกการแยกสินสมรสให้กระทำได้เมื่อคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งร้องขอต่อศาล และศาลได้มีคำสั่งให้ยกเลิก แต่ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งคัดค้าน ศาลจะสั่งยกเลิกการแยกสินสมรสได้ต่อเมื่อเหตุแห่งการแยกสินสมรสได้สิ้นสุดลงแล้ว

เมื่อมีการยกเลิกการแยกสินสมรสตามวรรคหนึ่ง หรือการแยกสินสมรสสิ้นสุดลงเพราะคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งพ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลาย ให้ทรัพย์สินที่เป็นสินส่วนตัวอยู่ในวันที่ศาลมีคำสั่ง หรือในวันที่พ้นจากการเป็นบุคคลล้มละลายยังคงเป็นสินส่วนตัวต่อไปตามเดิม”

มาตรา ๔๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๙๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๓ ในกรณีที่ไม่มีสินสมรสแล้ว คู่สมรสต้องช่วยกันออกค่าใช้จ่ายสำหรับการบ้านเรือนตามส่วนมากและน้อยแห่งสินส่วนตัวของตน”

มาตรา ๔๙ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๔๙๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๘ การสมรสที่เป็นโมฆะ ไม่ก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส”

มาตรา ๕๐ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งและวรรคสองของมาตรา ๑๔๙๙ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๙๙ การสมรสที่เป็นโมฆะ เพราะฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๔๙ มาตรา ๑๔๕๐ หรือมาตรา ๑๔๕๘ ไม่ทำให้ผู้สมรสโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นโมฆะ การสมรสที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๑๔๕๒ ไม่ทำให้ผู้สมรสโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการสมรสก่อนที่บุคคลใดบุคคลหนึ่งนั้นรู้ถึงเหตุที่ทำให้การสมรสเป็นโมฆะ แต่การสมรสที่เป็นโมฆะดังกล่าว ไม่ทำให้คู่สมรสเกิดสิทธิรับมรดกในฐานะทายาทโดยธรรมของคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง”

มาตรา ๕๑ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๑๕๐๔ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ถ้าศาลมิได้สั่งให้เพิกถอนการสมรสจนบุคคลมีอายุครบตามมาตรา ๑๔๔๘ หรือเมื่อบุคคลนั้นมีครรภ์ก่อนอายุครบตามมาตรา ๑๔๔๘ ให้ถือว่าการสมรสสมบูรณ์มาตั้งแต่เวลาสมรส”

มาตรา ๕๒ ให้ยกเลิกความในวรรคสองของมาตรา ๑๕๐๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“ในกรณีที่ผู้มีสิทธิขอเพิกถอนการสมรสเป็นบุคคลที่ถูกศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ ให้บุคคลซึ่งอาจร้องขอต่อศาลให้สั่งให้บุคคลวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถตามมาตรา ๒๘ ขอเพิกถอนการสมรสได้ด้วย แต่ถ้าผู้มีสิทธิขอเพิกถอนการสมรสเป็นคนวิกลจริตที่ศาลยังไม่ได้สั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ บุคคลดังกล่าวจะร้องขอเพิกถอนการสมรสก็ได้ แต่ต้องขอให้ศาลสั่งให้คนวิกลจริตเป็นคนไร้ความสามารถพร้อมกันด้วย ในกรณีที่ศาลมีคำสั่งให้ยกคำขอให้ศาลสั่งเป็นคนไร้ความสามารถก็ให้ศาลมีคำสั่งยกคำขอเพิกถอนการสมรสของบุคคลดังกล่าวนี้เสียด้วย”

มาตรา ๕๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๑๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๑๕ เมื่อได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ การหย่าโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่สมรสได้จดทะเบียนการหย่านั้นแล้ว”

มาตรา ๕๔ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๑๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๑๖ เหตุฟ้องหย่ามีดังต่อไปนี้

- (๑) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุปการเลียงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉ้นคู่สมรส ประพฤติชั่ว หรือมีเพศสัมพันธ์กับผู้อื่นเป็นอาจฉฉ ฉกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
- (๒) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญาหรือไม่ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่ง
 - (ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง
 - (ข) ได้รับความถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นคู่สมรสของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ
 - (ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉฉคู่สมรสมาค่านึงประกอบ
 อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - (๓) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำร้าย หรือทรมานร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - (๔) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - (๔/๑) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปี ในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิดหรือยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำ ความผิดนั้นด้วย และการเป็นคู่สมรสกันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - (๔/๒) คู่สมรสสมักรใจแยกกันอยู่ เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันฉฉคู่สมรสได้โดยปกติสุข ตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
 - (๕) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่ เป็นเวลาเกินสามปีโดยไม่มีใครทราบแน่ว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
 - (๖) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลียงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการที่เป็นคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งกันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉฉคู่สมรสมาค่านึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - (๗) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉฉคู่สมรสต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
 - (๘) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดทณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้
 - (๙) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นโรคติดต่อย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคมีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องหย่าได้
 - (๑๐) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพร่างกายทำให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นไม่อาจมีเพศสัมพันธ์ ได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

มาตรา ๕๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๑๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๑๗ เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) และ (๒) ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งแล้วแต่กรณี ได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุหย่าานั้น ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

เหตุฟ้องหย่าตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑๐) ถ้าเกิดเพราะการกระทำของอีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องหย่าไม่ได้

ในกรณีฟ้องหย่าโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดพันซ์ตามมาตรา ๑๕๑๖ (๘) นั้น ถ้าศาลเห็นว่าการประพฤติของคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอันเป็นเหตุให้ทำพันซ์พันเป็นเหตุเล็กน้อยหรือไม่สำคัญเกี่ยวแก่การอยู่ร่วมกันฉันคู่สมรสโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้หย่าก็ได้”

มาตรา ๕๖ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๕๒๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๒๐ ในกรณีหย่าโดยความยินยอม ให้คู่สมรสทำความตกลงเป็นหนังสือว่าฝ่ายใดจะเป็นผู้ใช้อำนาจปกครองบุตรคนใด ถ้ามิได้ตกลงกันหรือตกลงกันไม่ได้ ให้ศาลเป็นผู้ชี้ขาด”

มาตรา ๕๗ ให้ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๕๒๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๒๒ ถ้าคู่สมรสหย่าโดยความยินยอม ให้ทำความตกลงกันไว้ในสัญญาหย่าว่าคู่สมรสทั้งสองฝ่าย หรือคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะออกเงินค่าอุปการะเลี้ยงดูบุตรเป็นจำนวนเงินเท่าใด”

มาตรา ๕๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๒๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๒๓ เมื่อศาลพิพากษาให้หย่ากันเพราะเหตุตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสิทธิได้รับค่าทดแทนจากคู่สมรสอีกฝ่ายและจากผู้ซึ่งได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่อง หรือผู้ซึ่งเป็นเหตุแห่งการหย่านั้น

คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเรียกค่าทดแทนจากผู้ซึ่งล่วงเกินคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งไปในทำนองประพฤติกู้ก็ได้ และคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจะเรียกค่าทดแทนจากบุคคลอื่นที่แสดงตนโดยเปิดเผยเพื่อแสดงว่าตนมีความสัมพันธ์กับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่งของตนในทำนองประพฤติกู้ก็ได้

ถ้าคู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจให้อีกฝ่ายหนึ่งกระทำการตามมาตรา ๑๕๑๖ (๑) หรือให้ผู้อื่นกระทำการตามวรรคสอง คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งนั้นจะเรียกค่าทดแทนไม่ได้”

มาตรา ๕๙ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๓๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๓๐ ขณะคดีฟ้องหย่าอยู่ในระหว่างพิจารณา ถ้าฝ่ายใดร้องขอ ศาลอาจสั่งชั่วคราวให้จัดการตามที่เห็นสมควร เช่น ในเรื่องสินสมรส ที่พักอาศัย การอุปการะเลี้ยงดูคู่สมรสและการพิทักษ์อุปการะเลี้ยงดูบุตร”

มาตรา ๖๐ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๓๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง และพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๓๒ เมื่อหย่ากันแล้วให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของคู่สมรส
แต่ในระหว่างคู่สมรส

(ก) ถ้าเป็นการหย่าโดยความยินยอมของทั้งสองฝ่าย ให้จัดการแบ่งทรัพย์สินของคู่สมรส
ตามที่มีอยู่ในเวลาจดทะเบียนการหย่า

(ข) ถ้าเป็นการหย่าโดยคำพิพากษาของศาล คำพิพากษาคำพิพากษาส่วนที่บังคับทรัพย์สินระหว่าง
คู่สมรสนั้น มีผลย้อนหลังไปถึงวันฟ้องหย่า”

มาตรา ๖๑ ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๓๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ
ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๓๓ เมื่อหย่ากันให้แบ่งสินสมรสให้คู่สมรสได้ส่วนเท่ากัน”

มาตรา ๖๒ ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๔๘/๑๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่งแก้ไข
เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ๑๐) พ.ศ. ๒๕๓๓ และ
ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๔๘/๑๕ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง เป็นคนไร้ความสามารถและ
คู่สมรสอีกฝ่ายเป็นผู้อนุบาลให้นำบทบัญญัติว่าด้วยสิทธิและหน้าที่ของผู้อำนวยการปกครองมาใช้บังคับโดย
อนุโลม เว้นแต่สิทธิตามมาตรา ๑๕๖๗ (๒) และ (๓)

มาตรา ๖๓ ยกเลิกความในวรรคหนึ่งของมาตรา ๑๕๔๘/๑๗ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๔๘/๑๗ ในกรณีที่ศาลสั่งให้คู่สมรสฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นคนไร้ความสามารถและ
ศาลเห็นไม่สมควรให้คู่สมรสอีกฝ่ายเป็นผู้อนุบาล และตั้งบิดาหรือมารดาหรือบุคคลภายนอกเป็นผู้อนุบาล ในกรณี
เช่นว่านี้ ให้ผู้อนุบาลเป็นผู้จัดการสินสมรสรวมกันกับคู่สมรสอีกฝ่ายหนึ่ง เว้นแต่ถ้ามีเหตุสำคัญอันจะเกิดความ
เสียหายแก่คนไร้ความสามารถ ศาลจะสั่งเป็นอย่างอื่นก็ได้”

มาตรา ๖๔ ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๔๘/๓๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และ
ให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๔๘/๓๘ ค่าอุปการะเลี้ยงดูระหว่างคู่สมรส หรือระหว่างบิดามารดากับบุตร นั้นย่อม
เรียกจากกันได้ในเมื่อฝ่ายที่ควรได้รับอุปการะเลี้ยงดูไม่ได้รับการอุปการะเลี้ยงดูหรือได้รับการอุปการะเลี้ยงดูไม่เพียงพอ
แก่อัตภาพ ค่าอุปการะเลี้ยงดูนี้ศาลอาจให้เพียงใดหรือไม่ให้ก็ได้โดยคำนึงถึงความสามารถของผู้มีหน้าที่ต้องให้ฐานะ
ของผู้รับและพฤติการณ์แห่งกรณี”

มาตรา ๖๕ ให้เพิ่มความต่อไปนี้เป็นมาตรา ๑๕๔๘/๔๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

“มาตรา ๑๕๔๘/๔๒ ให้คู่สมรสที่จดทะเบียนโดยชอบด้วยกฎหมายตามประมวลกฎหมายนี้
มีสิทธิรับบุคคลอื่นเป็นบุตรบุญธรรมร่วมกันได้ ให้มีสิทธิและหน้าที่ระหว่างคู่สมรสด้วยกันและระหว่างบิดา
มารดาและบุตรแล้ว แต่กรณีตามบรรดากฎหมาย กฎกระทรวง และระเบียบใดที่บัญญัติให้สิทธิและหน้าที่แก่สามี
ภริยา หรือสามี หรือภริยา หรือคู่สมรส หรือบิดามารดา หรือบิดา หรือมารดา ในกรณีที่ต่างฝ่ายต่างมีบุตรก่อนที่
คู่สมรสนั้น ได้จดทะเบียนสมรสตามประมวลกฎหมายนี้ แล้วแต่กรณี ทั้งนี้การจดทะเบียนรับบุตรบุญธรรมตาม
มาตรานี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง”

มาตรา ๖๖ ยกเลิกความใน (๓) ของมาตรา ๑๖๐๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๓) ผู้ที่รู้แล้วว่า เจ้ามรดกถูกฆ่าโดยเจตนา แต่มิได้นำข้อความนั้นขึ้นร้องเรียน เพื่อเป็นทางที่จะเอาตัวผู้กระทำผิดมาลงโทษ แต่ข้อนี้มีให้ใช้บังคับถ้าบุคคลนั้นมีอายุยังไม่ครบสิบหกปีบริบูรณ์ หรือเป็นคนวิกลจริตไม่สามารถรู้ผิดชอบ หรือถ้าผู้ที่ย่านั้นเป็น คู่สมรส หรือ ผู้บุพการีหรือผู้สืบสันดานของตนโดยตรง”

มาตรา ๖๗ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๑๖๒๕ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑) ในเรื่องส่วนแบ่งในทรัพย์สินระหว่างคู่สมรส ให้อยู่ในบังคับของบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้ว่าด้วยการหย่าโดยยินยอมทั้งสองฝ่าย อันมีบทบัญญัติเพิ่มเติมให้บริบูรณ์ในมาตรา ๑๖๓๗ และ ๑๖๓๘ และโดยเฉพาะต้องอยู่ในบังคับแห่งมาตรา ๑๕๑๓ ถึง ๑๕๑๗ แห่งประมวลกฎหมายนี้ แต่การคิดส่วนแบ่งนั้นมีผลตั้งแต่วันที่การสมรสได้สิ้นไปด้วยเหตุความตายนั้น”

มาตรา ๖๘ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๖๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๖๒๘ คู่สมรสที่ร้างกัน หรือแยกกันอยู่โดยยังมีได้หย่าขาดจากกันตามกฎหมาย มิได้สิ้นไปซึ่งสิทธิโดยธรรมในการสืบมรดกซึ่งกันและกัน”

มาตรา ๖๙ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มีอำนาจออกกฎกระทรวงเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้

กฎกระทรวงนั้นเมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

.....

.....

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คู่ชีวิต
พ.ศ.
(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(สำเนา)

เลขรับ ๖๙๙๖/๒๕๖๕ วันที่ ๙ มิ.ย. ๒๕๖๕
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๔๓๕๖

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๙ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติฯ และเอกสารประกอบในเรื่องนี้ รวม ๒ ฉบับ

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ
ต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัติ รวม ๒ ฉบับดังกล่าว พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ และเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา ๗๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยมาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๒๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@soc.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นายสมิทธิชัย จันทร์เพ็ญ)

ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานระเบียบวาระ
สำนักการประชุม

ณัฐริกา พิมพ์

ส่งพรุ ทาน

ตรวจ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคูชีวิต
พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยคูชีวิต

เหตุผล

โดยที่สถาบันครอบครัวเป็นหน่วยสำคัญในการพัฒนาสังคมและการส่งเสริมคุณภาพชีวิตของประชาชน แต่การก่อตั้งครอบครัวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จำกัดเฉพาะความสัมพันธ์ระหว่างชายหญิงซึ่งไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวระหว่างบุคคลที่มีเพศเดียวกันโดยกำเนิด โดยมีการอุปการะเลี้ยงดูและมีความสัมพันธ์ในด้านอื่น ๆ ไม่แตกต่างไปจากคู่สมรส สมควรมีกฎหมายรองรับความสัมพันธ์ระหว่างบุคคลดังกล่าว โดยมีบทบัญญัติเฉพาะเกี่ยวกับการจดทะเบียนคูชีวิตและการเลิกการเป็นคูชีวิต สิทธิและหน้าที่ระหว่างคูชีวิต การจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ทั้งนี้ เพื่อเป็นการเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวที่ก่อตั้งขึ้นระหว่างบุคคลที่มีความหลากหลายทางเพศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คู่ชีวิต
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต

.....
.....
มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้
“คู่ชีวิต” หมายความว่า บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิดและ
ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้
“ศาล” หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชน
และครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา ๔ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว
ตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจ
พิจารณาคดีพิพาทคดีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการ
กระทรวงมหาดไทย และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรมรักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ และให้มี
อำนาจออกกฎกระทรวงกำหนดค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายไม่เกินอัตราท้ายพระราชบัญญัตินี้ ยกเว้น
ค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย และกำหนดกิจการอื่นเพื่อปฏิบัติการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วน
ที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของตน

กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

การจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๖ สัญญาที่มีข้อตกลงกันว่าจะจดทะเบียนคู่ชีวิตไม่เป็นเหตุที่จะร้องขอให้ศาลบังคับให้จดทะเบียนคู่ชีวิตได้

ถ้าได้มีข้อตกลงกันว่าจะให้เบี้ยปรับในเมื่อผิดสัญญาตามวรรคหนึ่ง ข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๗ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์

มาตรา ๘ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองมีสัญชาติไทย หรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทย

มาตรา ๙ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะกระทำมิได้ ในกรณีดังต่อไปนี้

(๑) บุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้

ความสามารถ

(๒) บุคคลทั้งสองคนเป็นญาติสืบสาโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ความเป็นญาติดังกล่าวมานี้ให้ถือตามสาโลหิต โดยไม่คำนึงว่าจะจะเป็นญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่

(๓) บุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ก่อนแล้ว

มาตรา ๑๐ ให้นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวเป็นนายทะเบียนตามพระราชบัญญัตินี้ มีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนคู่ชีวิต การรับจดทะเบียนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอม การบันทึกความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การบันทึกการเพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยคำพิพากษา และการบันทึกการเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยคำพิพากษา

การจดทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้ทำที่สำนักทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว แต่ในการจดทะเบียนคู่ชีวิต จะขอให้นายทะเบียนไปทำนอกสำนักทะเบียนก็ได้

ให้กงสุลไทยหรือข้าราชการสถานทูตไทยซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว มีหน้าที่รับจดทะเบียนและบันทึกการใดเกี่ยวกับคู่ชีวิตที่มีขึ้นนอกราชอาณาจักร และเมื่อได้ทำการจดทะเบียนหรือบันทึกแล้ว ให้ส่งข้อมูลไปยังกระทรวงมหาดไทยด้วย

การขอจดทะเบียน การรับจดทะเบียน และการบันทึกการในทะเบียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

มาตรา ๑๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยินยอมเป็นคู่ชีวิตกันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่ผู้เยาว์จะจดทะเบียนคู่ชีวิต ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลดังต่อไปนี้

(๑) บิดาและมารดา ในกรณีที่มิทั้งบิดามารดา

(๒) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้

(๓) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม

(๔) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (๑) (๒) และ (๓) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมได้ ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่ออนุญาตให้จดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๑๓ การให้ความยินยอมให้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามมาตรา ๑๒ จะกระทำได้แต่โดย

(๑) ลงลายมือชื่อในทะเบียนขณะจดทะเบียนคู่ชีวิต

(๒) ทำเป็นหนังสือแสดงความยินยอมโดยระบุชื่อผู้ซึ่งจะจดทะเบียนทั้งสองฝ่ายและลงลายมือชื่อของผู้ให้ความยินยอม

(๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนก็ได้ ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง เมื่อให้แล้วถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องในการบันทึกสถานะการจดทะเบียนคู่ชีวิตและการสมรสของบุคคล ให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวและข้อมูลทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

สถานะการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือเป็นข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

หมวด ๒
การเป็นคู่ชีวิต

ส่วนที่ ๑
บททั่วไป

มาตรา ๑๕ นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้แล้ว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ผู้เยาว์ย่อมบรรลุนิติภาวะเมื่อจดทะเบียนคู่ชีวิต หากการจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้นได้ทำตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ ภูมิลำเนาของคู่ชีวิต ได้แก่ ถิ่นที่อยู่คู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เว้นแต่คู่ชีวิตฝ่ายใดได้แสดงเจตนาให้ปรากฏว่ามีภูมิลำเนาแยกต่างหากจากกัน

มาตรา ๑๘ คู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็น คนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ไม่อยู่ตามมาตรา ๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของคู่ชีวิตผู้ไม่อยู่ ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและสถานะเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา ๕๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๒๐ การให้ในการจดทะเบียนเป็นคู่ชีวิตจะถอนคืนเพราะเหตุเนรคุณไม่ได้

มาตรา ๒๑ คู่ชีวิตมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตามมาตรา ๓ และมาตรา ๕ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตามมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

ส่วนที่ ๒
ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา ๒๒ คู่ชีวิตต้องอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

มาตรา ๒๓ ในกรณีที่คู่ชีวิตไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ หรือถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก คู่ชีวิต ฝ่ายที่ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ หรือฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือ ถูกทำลายความผาสุก อาจร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่ง ตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

ส่วนที่ ๓ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา ๒๔ ถ้าคู่ชีวิตมิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อน การจดทะเบียนคู่ชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิตในเรื่องทรัพย์สินนั้น ให้บังคับตามบทบัญญัติ ในส่วนนี้

มาตรา ๒๕ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นส่วนตัวย่อมเป็น ทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต

มาตรา ๒๖ สิ้นส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สินต่อไปนี้

- (๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนการเป็นคู่ชีวิต
- (๒) ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกาย ตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่ชีวิตฝ่ายใด ฝ่ายหนึ่ง
- (๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิตโดยการรับมรดกหรือ โดยการให้โดยเสน่หา

มาตรา ๒๗ ทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตได้แก่ทรัพย์สินต่อไปนี้

- (๑) ทรัพย์สินที่คู่ชีวิตได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิต
 - (๒) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิตโดยพินัยกรรมหรือ โดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต
 - (๓) ทรัพย์สินที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว
- ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างใดเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตหรือมิใช่ ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต

ส่วนที่ ๔

ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต

ส่วนนี้

มาตรา ๒๘ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะเป็นโมฆะก็แต่เฉพาะที่บัญญัติไว้ใน

เป็นโมฆะ

มาตรา ๒๙ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๘ มาตรา ๙ หรือมาตรา ๑๑

มาตรา ๓๐ คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะแสดงว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืน
มาตรา ๘ มาตรา ๙ (๑) หรือ (๒) หรือมาตรา ๑๑ เป็นโมฆะคู่ชีวิต บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่า
การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะได้ ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ยุติการเป็นผู้ร้อง
ขอต่อศาลก็ได้การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๙ (๓) บุคคลผู้มีส่วนได้เสีย
คนใดคนหนึ่งจะกล่าวอ้างขึ้น หรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะก็ได้ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตใดเป็นโมฆะ ให้ศาลแจ้ง
ไปยังนายทะเบียนเพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนคู่ชีวิตมาตรา ๓๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ ไม่ทำให้
ฝ่ายที่จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการจดทะเบียนคู่ชีวิตก่อนมีคำพิพากษา
ถึงที่สุดให้เป็นโมฆะในกรณีที่การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ ถ้าคู่ชีวิตฝ่ายใด
ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ และถ้าการจดทะเบียนคู่ชีวิต
ที่เป็นโมฆะนั้นทำให้ฝ่ายที่ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตต้องยากจนลงเพราะไม่มีรายได้พอ
จากทรัพย์สิน หรือจากการงานที่เคยทำอยู่ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือก่อนที่จะได้รู้ว่าการจด
ทะเบียนคู่ชีวิตของตนเป็นโมฆะ แล้วแต่กรณี ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพได้ด้วย สิทธิเรียก
ค่าเลี้ยงชีพในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๑๕๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๕๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลมสิทธิเรียกร้องค่าทดแทนหรือค่าเลี้ยงชีพตามวรรคสองมีกำหนดอายุความสองปี
นับแต่วันที่มีคำพิพากษาถึงที่สุด

ส่วนที่ ๕
การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๒ การเป็นคู่ชีวิตย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอนหรือการเลิกการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๓ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะสิ้นสุดลงเมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอน

เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิต เพราะเหตุว่าเป็นโมฆะมีเฉพาะในกรณี ดังต่อไปนี้

(๑) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๗
(๒) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ได้กระทำไปโดยคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดในตัวคู่ชีวิต
(๓) คู่ชีวิตจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยถูกกลฉ้อฉลอันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลนั้นจะไม่ทำการจดทะเบียนคู่ชีวิต เว้นแต่กลฉ้อฉลนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สาม โดยคู่ชีวิตอีกฝ่าย หนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย

(๔) คู่ชีวิตจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยถูกข่มขู่อันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่ นั้นจะไม่ทำการจดทะเบียนคู่ชีวิต

(๕) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตของผู้เยาว์ที่มีได้รับความยินยอมของบุคคล
ในมาตรา ๑๒

มาตรา ๓๔ การเลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้นจะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๓๕ การเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

การเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่ชีวิตได้จดทะเบียนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้นแล้ว

มาตรา ๓๖ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต มีดังต่อไปนี้

(๑) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉ้นคู่ชีวิตหรือฉ้นภริยาหรือสามี ร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉน หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของฉนหรือผู้อื่นเป็นอาจฉน อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๒) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญหรือไม่ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งนั้น

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่ค้งเป็นคู่ชีวิตของฝ่ายที่ประพฤติชั่ว

อยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร ในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตมาค้ำประกันประกอบ

(๓) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำร้าย หรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาท หรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้น ฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๔) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้น ฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๕) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกิน หนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจ ในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นคู่ชีวิตกันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๖) คู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว ได้โดยปกติตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๗) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนา หรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิก การเป็นคู่ชีวิตได้

(๘) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่ง ตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นคู่ชีวิตกันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้น ถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิต มาค้ำประกันประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๙) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมี ลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๐) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดทัณฑ์บนที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๑) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่ง และโรคมีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๒) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสภาพแห่งกายทำให้อีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจกระทำหรือ ยอมรับการกระทำเพื่อสนองความใคร่ได้ตลอดกาล อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

มาตรา ๓๗ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตตามมาตรา ๓๖ (๑) และ (๒) ถ้าคู่ชีวิต ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้น ฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไม่ได้

เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตตามมาตรา ๓๖ (๑๒) ถ้าเกิดเพราะการกระทำของ อีกฝ่ายหนึ่ง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นจะยกเป็นเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไม่ได้

ในกรณีฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดทัณฑ์บนตาม มาตรา ๓๖ (๑๐) ถ้าศาลเห็นว่าความประพฤติของคู่ชีวิตอันเป็นเหตุให้ทำทัณฑ์บนเป็นเหตุเล็กน้อย

หรือไม่สำคัญเกี่ยวกับการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตก็ได้

มาตรา ๓๘ อายุความสิทธิเรียกร้องระหว่างบุคคลซึ่งเป็นคู่ชีวิต ถ้าจะครบกำหนดก่อนหรือภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง

หมวด ๓

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๓๙ นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้แล้วให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตและบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๐ ผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้าได้จดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุคคลอื่น ต้องได้รับความยินยอมจากคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งก่อน ในกรณีที่คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจให้ความยินยอมได้ หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปี ต้องร้องขอต่อศาลให้มีคำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายนั้น

มาตรา ๔๑ คู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมาเป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยก็ได้ โดยจะต้องได้รับความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายที่เป็นผู้รับบุตรบุญธรรมอยู่แล้ว และมีให้นำมาตรา ๑๕๙๘/๒๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๒ การรับบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตซึ่งได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในหมวดนี้และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ให้นำทะเบียนรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวได้

มาตรา ๔๓ ให้นำความในมาตรา ๑๕๙๘/๓๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับคู่สมรส มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๔ การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการจดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุตรบุญธรรม

มาตรา ๔๕ เมื่อคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

มาตรา ๔๖ ให้นำความในมาตรา ๑๖๐๖ มาตรา ๑๖๕๒ และมาตรา ๑๖๕๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับคู่สมรส มาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

อัตราค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่าย

๑. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคู่ชีวิตนอกสำนักทะเบียน	รายละเอียด ๑,๐๐๐ บาท
๒. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคู่ชีวิต ณ สถานที่จดทะเบียน ซึ่งรัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทยอนุมัติให้มีขึ้น	รายละเอียด ๕๐๐ บาท
๓. ค่าธรรมเนียมการจดทะเบียนคู่ชีวิตนอกสำนักทะเบียน ในท้องที่ห่างไกล	รายละเอียด ๑๐๐ บาท
๔. ค่าธรรมเนียมการคัดและรับรองสำเนาทะเบียนคู่ชีวิต	รายละเอียด ๑๐๐ บาท
๕. ค่าใช้จ่ายสำหรับค่าพาหนะให้แก่ชายทะเบียน ในกรณีการจดทะเบียนคู่ชีวิตนอกสำนักทะเบียน	ครั้งละ ๑,๐๐๐ บาท

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)

พ.ศ.

(คณะรัฐมนตรี เป็นผู้เสนอ)

(สำเนา)

เลขรับ ๖๙๙๖/๒๕๖๕ วันที่ ๙ มิ.ย. ๒๕๖๕
สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

ที่ นร ๐๕๐๓/๑๔๓๕๖

สำนักนายกรัฐมนตรี
ทำเนียบรัฐบาล กทม. ๑๐๓๐๐

๙ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและ
พาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติฯ และเอกสารประกอบในเรื่องนี้ รวม ๒ ฉบับ

ด้วยคณะรัฐมนตรีได้ประชุมปรึกษาลงมติให้เสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.
และร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ. รวม ๒ ฉบับ
ต่อสภาผู้แทนราษฎรเป็นเรื่องด่วน ดังที่ได้ส่งมาพร้อมนี้

จึงขอเสนอร่างพระราชบัญญัติ รวม ๒ ฉบับดังกล่าว พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล
บันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญ และเอกสารเกี่ยวกับการดำเนินการตามมาตรา ๗๗ วรรคสอง ของรัฐธรรมนูญ
แห่งราชอาณาจักรไทยมาเพื่อขอได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎรพิจารณาเป็นเรื่องด่วนต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ) พลเอก ประยุทธ์ จันทร์โอชา
(ประยุทธ์ จันทร์โอชา)
นายกรัฐมนตรี

สำนักเลขาธิการคณะรัฐมนตรี

โทร. ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๐๐ ต่อ ๑๓๒๑

โทรสาร ๐ ๒๒๘๐ ๙๐๕๘

ไปรษณีย์อิเล็กทรอนิกส์ : saraban@soc.go.th

สำเนาถูกต้อง

(นายสมิทธิชัย จันทร์เพ็ญ)

ผู้บังคับบัญชาสำนักงานระเบียบวาระ

สำนักงานการประชุม

ณัฐรา พิมพ์

สัมพันธ์ ทาน

๒๖ ตรวจ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

หลักการ

แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ดังต่อไปนี้

- (๑) กำหนดให้ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ไม่ได้ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๔๕๒)
- (๒) เพิ่มเหตุฟ้องหย่าในกรณีที่มีสามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่น ฉันทู้ชีวิต หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อสนองความใคร่ของตนหรือผู้อื่น เป็นอาจฉฉฉฉ (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๑๖ (๑))
- (๓) เพิ่มเหตุที่ทำให้สิทธิรับค่าเลี้ยงชีพหมดไปในกรณีที่คู่สมรสฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพ จดทะเบียนคู่ชีวิต (แก้ไขเพิ่มเติมมาตรา ๑๕๒๘)

เหตุผล

โดยที่กฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิตได้กำหนดให้บุคคลสองคนซึ่งเป็นเพศเดียวกันโดยกำเนิด สามารถจดทะเบียนคู่ชีวิตได้ โดยมีสิทธิและหน้าที่ในการอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวในลักษณะทำนองเดียวกันกับคู่สมรส สมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติบางประการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เพื่อให้สอดคล้องกับกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

ร่าง
พระราชบัญญัติ
แก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..)
พ.ศ.

.....
.....
.....

.....
.....
.....
โดยที่เป็นการสมควรแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า “พระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ (ฉบับที่ ..) พ.ศ.”

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่
วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๔๕๒ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๔๕๒ ชายหรือหญิงจะทำการสมรสในขณะที่ตนมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิต
อยู่ไม่ได้”

มาตรา ๔ ให้ยกเลิกความใน (๑) ของมาตรา ๑๕๑๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่ง
และพาณิชย์ ซึ่งแก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติแก้ไขเพิ่มเติมประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
(ฉบับที่ ๑๖) พ.ศ. ๒๕๕๐ และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“(๑) สามีหรือภริยาอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นฉันทมิหรือสามีหรือฉันทชีวิต
เป็นชู้หรือมีชู้ ร่วมประเวณีกับผู้อื่นเป็นอาจฉันท หรือกระทำกับผู้อื่นหรือยอมรับการกระทำของผู้อื่นเพื่อ
สนองความใคร่ของฉันทหรือผู้อื่นเป็นอาจฉันท อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องหย่าได้”

มาตรา ๕ ให้ยกเลิกความในมาตรา ๑๕๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์
และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

“มาตรา ๑๕๒๘ ถ้าฝ่ายที่รับค่าเลี้ยงชีพสมรสใหม่หรือจดทะเบียนคู่ชีวิต สิทธิรับ
ค่าเลี้ยงชีพย่อมหมดไป”

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ร่าง
พระราชบัญญัติ
คู่ชีวิต

พ.ศ.

(นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ กับคณะ เป็นผู้เสนอ)

(สำเนา)

เลขรับ ๗๘/๒๕๖๕ วันที่ ๑๐ มิ.ย. ๒๕๖๕

สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร

สภาผู้แทนราษฎร

ถนนสามเสน เขตดุสิต กทม. ๑๐๓๐๐

๑๐ มิถุนายน ๒๕๖๕

เรื่อง ร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ.

กราบเรียน ประธานสภาผู้แทนราษฎร

สิ่งที่ส่งมาด้วย ร่างพระราชบัญญัติฯ และเอกสารประกอบในเรื่องนี้

ข้าพเจ้ากับคณะ ขอเสนอร่างพระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ. พร้อมด้วยบันทึกหลักการและเหตุผล และบันทึกวิเคราะห์สรุปสาระสำคัญของร่างพระราชบัญญัติ มาเพื่อได้โปรดนำเสนอสภาผู้แทนราษฎร พิจารณาและหากสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบแล้วก็ขอได้โปรดนำเสนอวุฒิสภาพิจารณาตามรัฐธรรมนูญ แห่งราชอาณาจักรไทยต่อไป

ขอแสดงความนับถืออย่างยิ่ง

(ลงชื่อ)

อิสระ เสรีวัฒนวุฒิ

ผู้เสนอ

(นายอิสระ เสรีวัฒนวุฒิ)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

(ลงชื่อ)

จурินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์

ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

ชินวรรณ บุญเกียรติ

ผู้เสนอ

(นายจурินทร์ ลักษณะวิศิษฎ์)

(นายชินวรรณ บุญเกียรติ)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

(ลงชื่อ)

องอาจ คล้ามไพบูลย์

ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

เทอดพงษ์ ไชยนันทน์

ผู้เสนอ

(นายองอาจ คล้ามไพบูลย์)

(นายเทอดพงษ์ ไชยนันทน์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

(ลงชื่อ)

ศิริวรรณ ปราศจากศัตรู

ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

ชัยทิพย์ กมลพันธ์ทิพย์

ผู้เสนอ

(นางศิริวรรณ ปราศจากศัตรู)

(นายชัยทิพย์ กมลพันธ์ทิพย์)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

(ลงชื่อ)

ประกอบ รัตนพันธ์

ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

บัญญัติ บรรทัดฐาน

ผู้เสนอ

(นายประกอบ รัตนพันธ์)

(นายบัญญัติ บรรทัดฐาน)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

(ลงชื่อ)

ภาณุ ศรีบุญศยาญจน์

ผู้เสนอ

(ลงชื่อ)

ดล เหดระกุล

ผู้เสนอ

(นายภาณุ ศรีบุญศยาญจน์)

(นายดล เหดระกุล)

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์

สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคชาติพัฒนา

(โปรดพลิก)

(ลงชื่อ) ธีรภัทร พริ้งศุลกะ ผู้เสนอ	(ลงชื่อ) พิสิฐ ลี้อาธรรม ผู้เสนอ
(นายธีรภัทร พริ้งศุลกะ)	(นายพิสิฐ ลี้อาธรรม)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
(ลงชื่อ) บัญญัติ เจตนจันทร์ ผู้เสนอ	(ลงชื่อ) รังสิมา รอดรัมย์ ผู้เสนอ
(นายบัญญัติ เจตนจันทร์)	(นางสาวรังสิมา รอดรัมย์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
(ลงชื่อ) ศรีสุม รัศมีฤกษ์เศรษฐ์ ผู้เสนอ	(ลงชื่อ) สราวุธ อ่อนละมัย ผู้เสนอ
(นางศรีสมร รัศมีฤกษ์เศรษฐ์)	(นายสราวุธ อ่อนละมัย)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
(ลงชื่อ) สุนัฐชา โล่สถาพรพิพิธ ผู้เสนอ	(ลงชื่อ) วุฒิพงษ์ นามบุตร ผู้เสนอ
(นางสาวสุนัฐชา โล่สถาพรพิพิธ)	(นายวุฒิพงษ์ นามบุตร)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
(ลงชื่อ) อิศรพงษ์ มากอำไพ ผู้เสนอ	(ลงชื่อ) วิวรรธน์ นิลวัชรมณี ผู้เสนอ
(นายอิสรพงษ์ มากอำไพ)	(นายวิวรรธน์ นิลวัชรมณี)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
(ลงชื่อ) ประมวล พงศ์ถาวราเดช ผู้เสนอ	(ลงชื่อ) พนิต วิกิตเศรษฐ์ ผู้เสนอ
(นายประมวล พงศ์ถาวราเดช)	(นายพนิต วิกิตเศรษฐ์)
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์
(ลงชื่อ) แนน บุญยธิดา สมชัย ผู้เสนอ	
(นางสาวแนน บุญยธิดา สมชัย)	
สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร พรรคประชาธิปัตย์	

สำเนาถูกต้อง

(นายสมิทธิชัย จันทรเพ็ญ)
ผู้บังคับบัญชากลุ่มงานระเบียบวาระ
สำนักงานการประชุม

วันนา พิมพ์
สมุทร ทาน
ตรวจ

บันทึกหลักการและเหตุผล
ประกอบร่างพระราชบัญญัติคูชีวิด

พ.ศ.

หลักการ

ให้มีกฎหมายว่าด้วยคูชีวิด

เหตุผล

โดยที่สถานการณ์ด้านครอบครัวในปัจจุบันมีความซับซ้อนและหลากหลายของระดับและลักษณะความสัมพันธ์ของกลุ่มบุคคลทุกเพศ ไม่ว่าจะเป็นเพศใด ซึ่งการกำหนดลักษณะความสัมพันธ์ให้มีเพียงรูปแบบเดียว คือคู่สมรส ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มีข้อจำกัดไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบันที่มีระดับและลักษณะความสัมพันธ์ที่หลากหลาย สมควรมีกฎหมายรองรับความสัมพันธ์รูปแบบอื่น โดยกำหนดให้มีการจดทะเบียนความสัมพันธ์แบบคูชีวิด การสิ้นสุดการเป็นคูชีวิด สิทธิและหน้าที่ระหว่างคูชีวิด การจัดการทรัพย์สิน การรับบุตรบุญธรรม และมรดก ทั้งนี้ เพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของครอบครัวของบุคคลทุกเพศ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้

(ร่าง)
พระราชบัญญัติคู่ชีวิต
พ.ศ.

โดยที่เป็นการสมควรมีกฎหมายว่าด้วยคู่ชีวิต

มาตรา ๑ พระราชบัญญัตินี้เรียกว่า "พระราชบัญญัติคู่ชีวิต พ.ศ."

มาตรา ๒ พระราชบัญญัตินี้ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยยี่สิบวันนับแต่วันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

มาตรา ๓ ในพระราชบัญญัตินี้

"คู่ชีวิต" หมายความว่า บุคคลสองคนที่มีสัญชาติไทยหรือฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีสัญชาติไทยซึ่งได้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

"นายทะเบียน" หมายความว่า นายทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว

"ศาล" หมายความว่า ศาลเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว

มาตรา ๔ ให้ศาลที่มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งคดีเยาวชนและครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยศาลเยาวชนและครอบครัวและวิธีพิจารณาคดีเยาวชนและครอบครัว มีอำนาจพิจารณาคดีแพ่งคดีตามพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๕ ให้รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงมหาดไทย รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม และรัฐมนตรีว่าการกระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์รักษาการตามพระราชบัญญัตินี้ ทั้งนี้ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับหน้าที่และอำนาจของตน กฎกระทรวงนั้น เมื่อได้ประกาศในราชกิจจานุเบกษาแล้วให้ใช้บังคับได้

หมวด ๑

บททั่วไป

มาตรา ๖ สัญญาที่มีข้อตกลงกันว่าจะจดทะเบียนคู่ชีวิต หรือมีข้อตกลงกันว่าจะให้เบียปรับเมื่อผิดสัญญาจะจดทะเบียนคู่ชีวิต ให้สัญญาและข้อตกลงนั้นเป็นโมฆะ

มาตรา ๗ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองมีอายุสิบเจ็ดปีบริบูรณ์

มาตรา ๘ ห้ามมิให้จดทะเบียนคู่ชีวิต ในกรณีดังต่อไปนี้

- (๑) บุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดเป็นคนวิกลจริตหรือบุคคลซึ่งศาลสั่งให้เป็นคนไร้ความสามารถ
- (๒) บุคคลทั้งสองคนเป็นญาติสืบสายโลหิตโดยตรงขึ้นไปหรือลงมา เป็นพี่น้องร่วมบิดามารดาหรือร่วมแต่บิดาหรือมารดา ความเป็นญาติดังกล่าวให้ถือตามสายโลหิต โดยไม่คำนึงว่าจะเป็ญาติโดยชอบด้วยกฎหมายหรือไม่
- (๓) บุคคลฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดมีคู่สมรสหรือคู่ชีวิตอยู่ก่อนแล้ว

มาตรา ๙ ให้นายทะเบียนมีหน้าที่ในการรับจดทะเบียนคู่ชีวิต การรับจดทะเบียนการเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอม การบันทึกความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต การบันทึกการเพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยคำพิพากษา และการบันทึกการเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยคำพิพากษา และการดำเนินการเกี่ยวกับทรัพย์สินหรือมรดกของคู่ชีวิต

การจดทะเบียนตามวรรคหนึ่งให้ทำที่สำนักทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัว แต่ในการจดทะเบียนคู่ชีวิตจะขอให้นายทะเบียนไปทำนอกสำนักทะเบียนก็ได้

มาตรา ๑๐ ให้กงสุลไทยหรือข้าราชการสถานทูตไทยซึ่งได้รับมอบหมายให้ปฏิบัติหน้าที่นายทะเบียนมีหน้าที่รับจดทะเบียนและบันทึกการใดเกี่ยวกับคู่ชีวิตที่มีขึ้นนอกราชอาณาจักร และเมื่อได้ทำการจดทะเบียนหรือบันทึกแล้วให้ส่งข้อมูลไปยังกระทรวงมหาดไทยด้วย

การขอจดทะเบียน การรับจดทะเบียน และการบันทึกรายการในทะเบียน ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์และวิธีการที่กำหนดในกฎกระทรวง

หมวด ๒
การเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๑๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะทำได้ต่อเมื่อบุคคลทั้งสองฝ่ายยินยอมเป็นคู่ชีวิตกันและต้องแสดงการยินยอมนั้นให้ปรากฏโดยเปิดเผยต่อหน้านายทะเบียนและให้นายทะเบียนบันทึกความยินยอมนั้นไว้ด้วย

มาตรา ๑๒ ในกรณีที่ผู้เยาว์จะจดทะเบียนคู่ชีวิต ต้องได้รับความยินยอมของบุคคลดังต่อไปนี้

- (๑) บิดาและมารดา ในกรณีที่มีทั้งบิดามารดา
- (๒) บิดาหรือมารดา ในกรณีที่มารดาหรือบิดาตายหรือถูกถอนอำนาจปกครองหรือไม่อยู่ในสภาพหรือฐานะที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมจากมารดาหรือบิดาได้
- (๓) ผู้รับบุตรบุญธรรม ในกรณีที่ผู้เยาว์เป็นบุตรบุญธรรม
- (๔) ผู้ปกครอง ในกรณีที่ไม่มีบุคคลซึ่งอาจให้ความยินยอมตาม (๑) (๒) และ (๓) หรือมีแต่บุคคลดังกล่าวถูกถอนอำนาจปกครอง

ถ้าไม่มีผู้ที่มีอำนาจให้ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง หรือมีแต่ไม่ให้ความยินยอมหรือไม่อยู่ในสภาพที่อาจให้ความยินยอม หรือโดยพฤติการณ์ผู้เยาว์ไม่อาจขอความยินยอมได้ ผู้เยาว์อาจร้องขอต่อศาลเพื่ออนุญาตให้จดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๑๓ การให้ความยินยอมให้จดทะเบียนคู่ชีวิตตามมาตรา ๑๒ จะกระทำได้แต่โดย

- (๑) ลงลายมือชื่อในขณะที่จดทะเบียนคู่ชีวิต
- (๒) ทำเป็นหนังสือแสดงความยินยอมโดยระบุชื่อผู้ซึ่งจะจดทะเบียนทั้งสองฝ่ายและลงลายมือชื่อของผู้ให้ความยินยอม
- (๓) ถ้ามีเหตุจำเป็น จะให้ความยินยอมด้วยวาจาต่อหน้าพยานอย่างน้อยสองคนก็ได้ ความยินยอมตามวรรคหนึ่ง เมื่อให้แล้วถอนไม่ได้

มาตรา ๑๔ เพื่อประโยชน์ในการตรวจสอบความถูกต้องในการบันทึกสถานะการจดทะเบียนคู่ชีวิตและการสมรสของบุคคล ให้กระทรวงมหาดไทยและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องเชื่อมโยงข้อมูลทะเบียนครอบครัวตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวและข้อมูลทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้

สถานะการจดทะเบียนคู่ชีวิตตามพระราชบัญญัตินี้ ให้ถือเป็นข้อมูลทะเบียนประวัติราษฎรตามกฎหมายว่าด้วยการทะเบียนราษฎร

มาตรา ๑๕ นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้แล้ว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยครอบครัวมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๑๖ ผู้เยาว์ยอมบรรลุนิติภาวะเมื่อจดทะเบียนคู่ชีวิต หากการจดทะเบียนคู่ชีวิตนั้นได้ทำตามบทบัญญัติแห่งพระราชบัญญัตินี้

มาตรา ๑๗ ภูมิลำเนาของคู่ชีวิต ได้แก่ ถิ่นที่อยู่ที่คู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัว เว้นแต่คู่ชีวิตฝ่ายใดได้แสดงเจตนาให้ปรากฏว่ามีภูมิลำเนาแยกต่างหากจากกัน

มาตรา ๑๘ คู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลสั่งหรือเพิกถอนคำสั่งให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายเป็นคนไร้ความสามารถหรือคนเสมือนไร้ความสามารถเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา ๒๘ มาตรา ๓๑ มาตรา ๓๒ มาตรา ๓๓ และมาตรา ๓๖ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

มาตรา ๑๙ ในกรณีที่คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นผู้ไม่อยู่ตามมาตรา ๔๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ และมีการจัดทำบัญชีทรัพย์สินของคู่ชีวิตผู้ไม่อยู่ ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและสถานะเช่นเดียวกับคู่สมรสตามมาตรา ๕๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์

การให้ทรัพย์สินหรือสิทธิใด ๆ ในการจดทะเบียนเป็นคู่ชีวิตจะถอนคืนเพราะเหตุเนรคุณไม่ได้

มาตรา ๒๐ คู่ชีวิตมีอำนาจจัดการแทนผู้เสียหายเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตามมาตรา ๓ และมาตรา ๕ (๒) แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และมีอำนาจดำเนินคดีต่างผู้ตายต่อไปเช่นเดียวกับสามีหรือภริยาตามมาตรา ๒๙ วรรคหนึ่ง แห่งประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา

หมวดที่ ๓

ความสัมพันธ์และทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต

มาตรา ๒๑ คู่ชีวิตต้องอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวและช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูกันตามความสามารถและฐานะของตน

มาตรา ๒๒ ในกรณีที่คู่ชีวิตไม่สามารถอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้หรือถ้าการอยู่ร่วมกันจะเป็นอันตรายแก่กายหรือจิตใจหรือทำลายความผาสุกอย่างมาก คู่ชีวิตฝ่ายที่ไม่สามารถที่จะอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุขได้ หรือฝ่ายที่จะต้องรับอันตรายหรือถูกทำลายความผาสุก อาจร้องต่อศาลเพื่อให้มีคำสั่งอนุญาตให้ตนอยู่ต่างหากในระหว่างที่เหตุนั้น ๆ ยังมีอยู่ก็ได้ ในกรณีเช่นนี้ศาลจะกำหนดจำนวนค่าอุปการะเลี้ยงดูให้ฝ่ายหนึ่งจ่ายให้แก่อีกฝ่ายหนึ่งตามควรแก่พฤติการณ์ก็ได้

มาตรา ๒๓ ถ้าคู่ชีวิตมิได้ทำสัญญากันไว้ในเรื่องทรัพย์สินเป็นพิเศษก่อนการจดทะเบียนคู่ชีวิต ความสัมพันธ์ระหว่างคู่ชีวิตในเรื่องทรัพย์สินนั้นให้บังคับตามบทบัญญัติในหมวดนี้

มาตรา ๒๔ ทรัพย์สินระหว่างคู่ชีวิต นอกจากที่ได้แยกไว้เป็นสินส่วนตัวย่อมเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต

มาตรา ๒๕ สินส่วนตัวได้แก่ทรัพย์สินต่อไปนี้

- (๑) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งมีอยู่ก่อนการเป็นคู่ชีวิต
- (๒) ทรัพย์สินที่เป็นเครื่องใช้สอยส่วนตัว เครื่องแต่งกาย หรือเครื่องประดับกายตามควรแก่ฐานะ หรือเครื่องมือเครื่องใช้ที่จำเป็นในการประกอบอาชีพหรือวิชาชีพของคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่ง
- (๓) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิตโดยการรับมรดกหรือโดยการให้โดยเสน่หา

มาตรา ๒๖ ทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตได้แก่ทรัพย์สินต่อไปนี้

- (๑) ทรัพย์สินที่คู่ชีวิตได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิต
 - (๒) ทรัพย์สินที่ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้มาระหว่างการเป็นคู่ชีวิตโดยพินัยกรรมหรือโดยการให้เป็นหนังสือ เมื่อพินัยกรรมหรือหนังสือยกให้ระบุว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต
 - (๓) ทรัพย์สินที่เป็นดอกผลของสินส่วนตัว
- ถ้ากรณีเป็นที่สงสัยว่าทรัพย์สินอย่างใดเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิตหรือมิใช่ให้สันนิษฐานไว้ก่อนว่าเป็นทรัพย์สินร่วมกันของคู่ชีวิต

หมวด ๔

ความเป็นโมฆะของการจดทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๒๗ การจดทะเบียนคู่ชีวิตจะเป็นโมฆะก็แต่เฉพาะที่บัญญัติไว้ในหมวดนี้

มาตรา ๒๘ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๗ มาตรา ๘ หรือมาตรา ๑๑ เป็นโมฆะ คำพิพากษาของศาลเท่านั้นที่จะพิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๗ มาตรา ๘ หรือมาตรา ๑๑ เป็นโมฆะ

คู่ชีวิต บิดามารดา หรือผู้สืบสันดานของคู่ชีวิตอาจร้องขอให้ศาลพิพากษาว่า การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะได้ ถ้าไม่มีบุคคลดังกล่าว ผู้มีส่วนได้เสียจะร้องขอให้ยุติการเป็นผู้ร้องขอต่อศาลก็ได้

การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนมาตรา ๘ (๓) บุคคลผู้มีส่วนได้เสียคนใดคนหนึ่งจะกล่าวอ้างขึ้น หรือจะร้องขอให้ศาลพิพากษาว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะก็ได้

ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาถึงที่สุดว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตใดเป็นโมฆะ ให้ศาลแจ้งไปยังนายทะเบียนเพื่อบันทึกความเป็นโมฆะไว้ในทะเบียนคู่ชีวิต

มาตรา ๒๙ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะเพราะฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งหรือทั้งสองฝ่ายไม่มีสัญชาติไทย ไม่ทำให้ฝ่ายที่จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตเสื่อมสิทธิที่ได้มาเพราะการจดทะเบียนคู่ชีวิตก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุดให้เป็นโมฆะ

ในกรณีที่การจดทะเบียนคู่ชีวิตเป็นโมฆะเพราะฝ่าฝืนตามวรรคหนึ่ง ถ้าคู่ชีวิตฝ่ายใดได้จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริต ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าทดแทนได้ และถ้าการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆะนั้นทำให้ฝ่ายที่ได้จดทะเบียนคู่ชีวิตโดยสุจริตต้องยากจนลงเพราะไม่มีรายได้พอจากทรัพย์สิน หรือจากการทำงานที่เคยทำอยู่ก่อนมีคำพิพากษาถึงที่สุด หรือก่อนที่จะได้รู้ว่าการจดทะเบียนคู่ชีวิตของตนเป็นโมฆะแล้วแต่กรณี ฝ่ายนั้นมีสิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพได้ด้วย สิทธิเรียกค่าเลี้ยงชีพในกรณีนี้ให้นำมาตรา ๑๕๒๖ วรรคหนึ่ง และมาตรา ๑๕๒๘ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาใช้บังคับด้วยโดยอนุโลม

สิทธิเรียกร้องค่าทดแทนหรือค่าเลี้ยงชีพตามวรรคสองมีกำหนดอายุความสองปีนับแต่วันที่ มีคำพิพากษาถึงที่สุด

หมวด ๕ การสิ้นสุดการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๐ การเป็นคู่ชีวิตย่อมสิ้นสุดลงด้วยความตาย ศาลพิพากษาให้เพิกถอนหรือการเลิกการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๑ การจดทะเบียนคู่ชีวิตที่เป็นโมฆียะสิ้นสุดลงเมื่อศาลพิพากษาให้เพิกถอน เหตุที่จะขอให้ศาลพิพากษาเพิกถอนการจดทะเบียนคู่ชีวิต เพราะเหตุว่าเป็นโมฆียะมีเฉพาะในกรณี ดังต่อไปนี้

- (๑) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ฝ่าฝืนมาตรา ๗
- (๒) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตที่ได้กระทำไปโดยคู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งสำคัญผิดในตัวคู่ชีวิต
- (๓) คู่ชีวิตจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยถูกกลฉ้อฉลอันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลนั้นจะไม่ทำการจดทะเบียนคู่ชีวิต เว้นแต่กลฉ้อฉลนั้นเกิดขึ้นโดยบุคคลที่สาม โดยคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมิได้รู้เห็นด้วย
- (๔) คู่ชีวิตจดทะเบียนคู่ชีวิตโดยถูกข่มขู่อันถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีการข่มขู่ นั้นจะไม่ทำการจดทะเบียนคู่ชีวิต
- (๕) เป็นการจดทะเบียนคู่ชีวิตของผู้เยาว์ที่มีได้รับความยินยอมของบุคคลในมาตรา ๑๒

มาตรา ๓๒ การเลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้นจะทำได้แต่โดยความยินยอมของทั้งสองฝ่ายหรือโดยคำพิพากษาของศาล

มาตรา ๓๓ การเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอมต้องทำเป็นหนังสือและมีพยานลงลายมือชื่ออย่างน้อยสองคน

การเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยความยินยอมจะสมบูรณ์ต่อเมื่อคู่ชีวิตได้จดทะเบียนการเลิกการเป็นคู่ชีวิต

มาตรา ๓๔ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิต มีดังต่อไปนี้

(๑) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งอุปการะเลี้ยงดูหรือยกย่องผู้อื่นจนคู่ชีวิตหรือฉันภริยาหรือสามี อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๒) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งประพฤติชั่ว ไม่ว่าจะความประพฤติชั่วนั้นจะเป็นความผิดอาญา หรือไม่ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้ ถ้าเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งนั้น

(ก) ได้รับความอับอายขายหน้าอย่างร้ายแรง

(ข) ได้รับความดูถูกเกลียดชังเพราะเหตุที่คงเป็นคู่ชีวิตของฝ่ายที่ประพฤติชั่วอยู่ต่อไป หรือ

(ค) ได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะและความเป็นอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตมาคำนึงประกอบ

(๓) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งทำร้าย หรือทรมาณร่างกายหรือจิตใจ หรือหมิ่นประมาทหรือเหยียดหยามอีกฝ่ายหนึ่งหรือบุพการีของอีกฝ่ายหนึ่ง ทั้งนี้ ถ้าเป็นการร้ายแรง อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๔) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งจงใจละทิ้งร้างอีกฝ่ายหนึ่งไปเกินหนึ่งปี อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๕) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งต้องคำพิพากษาถึงที่สุดให้จำคุก และได้ถูกจำคุกเกินหนึ่งปีในความผิดที่อีกฝ่ายหนึ่งมิได้มีส่วนก่อให้เกิดการกระทำความผิด หรือยินยอม หรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำความผิดนั้นด้วย และการเป็นคู่ชีวิตกันต่อไปจะเป็นเหตุให้อีกฝ่ายหนึ่งได้รับความเสียหายหรือเดือดร้อนเกินควร อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๖) คู่ชีวิตทั้งสองฝ่ายสมัครใจแยกกันอยู่เพราะเหตุที่ไม่อาจอยู่ร่วมกันเป็นครอบครัวได้โดยปกติสุขตลอดมาเกินสามปี หรือแยกกันอยู่ตามคำสั่งของศาลเป็นเวลาเกินสามปี ฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๗) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งถูกศาลสั่งให้เป็นคนสาบสูญ หรือไปจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่เป็นเวลาเกินสามปี โดยไม่มีใครทราบแน่ชัดว่าเป็นตายร้ายดีอย่างไร อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๘) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งไม่ให้ความช่วยเหลืออุปการะเลี้ยงดูอีกฝ่ายหนึ่งตามสมควร หรือทำการเป็นปฏิปักษ์ต่อการเป็นคู่ชีวิตกันอย่างร้ายแรง ทั้งนี้ ถ้าการกระทำนั้นถึงขนาดที่อีกฝ่ายหนึ่งเดือดร้อนเกินควรในเมื่อเอาสภาพ ฐานะ และความเป็นอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตมาคำนึงประกอบ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๙) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งวิกลจริตตลอดมาเกินสามปี และความวิกลจริตนั้นมีลักษณะยากจะหายได้ กับทั้งความวิกลจริตถึงขนาดที่จะทนอยู่ร่วมกันฉันคู่ชีวิตต่อไปไม่ได้ อีกฝ่ายหนึ่งฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๐) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งผิดทัศนคติที่ทำให้ไว้เป็นหนังสือในเรื่องความประพฤติอีกฝ่ายหนึ่ง
ฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

(๑๑) คู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งเป็นโรคติดต่ออย่างร้ายแรงอันอาจเป็นภัยแก่อีกฝ่ายหนึ่งและโรค
มีลักษณะเรื้อรังไม่มีทางที่จะหายได้ อีกฝ่ายหนึ่งนั้นฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตได้

มาตรา ๓๕ เหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตตามมาตรา ๓๔ (๑) และ (๒) ถ้าคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้
ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจในการกระทำที่เป็นเหตุให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตนั้นฝ่ายที่ยินยอมหรือรู้เห็นเป็นใจนั้น
จะยกเป็นเหตุฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตไม่ได้

ในกรณีฟ้องเลิกการเป็นคู่ชีวิตโดยอาศัยเหตุแห่งการผิดทัศนคติบนตามมาตรา ๓๔ (๑๐) ถ้าศาล
เห็นว่าความประพฤติของคู่ชีวิตอันเป็นเหตุให้ทำทัศนคติบนเป็นเหตุเล็กน้อยหรือไม่สำคัญเกี่ยวกับการอยู่
ร่วมกันเป็นครอบครัวโดยปกติสุข ศาลจะไม่พิพากษาให้เลิกการเป็นคู่ชีวิตก็ได้

มาตรา ๓๖ อายุความสิทธิเรียกร้องระหว่างบุคคลซึ่งเป็นคู่ชีวิต ถ้าจะครบกำหนดก่อนหรือ
ภายในหนึ่งปีนับแต่วันที่การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง อายุความนั้นยังไม่ครบกำหนดจนกว่าจะครบหนึ่งปีนับ
แต่วันที่การเป็นคู่ชีวิตสิ้นสุดลง

หมวด ๖

บุตรบุญธรรม

มาตรา ๓๗ นอกจากที่บัญญัติไว้โดยเฉพาะในหมวดนี้แล้ว ให้นำบทบัญญัติแห่งประมวล
กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยบุตรบุญธรรมมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตและบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตด้วยโดย
อนุโลม

มาตรา ๓๘ ผู้จะรับบุตรบุญธรรมหรือผู้จะเป็นบุตรบุญธรรม ถ้าได้จดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุคคลอื่น
ต้องได้รับความยินยอมจากคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งก่อน ในกรณีที่คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งไม่อาจให้ความยินยอมได้
หรือไปเสียจากภูมิลำเนาหรือถิ่นที่อยู่และหาตัวไม่พบเป็นเวลาไม่น้อยกว่าหนึ่งปีต้องร้องขอต่อศาลให้มี
คำสั่งอนุญาตแทนการให้ความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายนั้น

มาตรา ๓๙ คู่ชีวิตฝ่ายหนึ่งจะจดทะเบียนรับผู้เยาว์ซึ่งเป็นบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมา
เป็นบุตรบุญธรรมของตนด้วยก็ได้ โดยจะต้องได้รับความยินยอมของคู่ชีวิตฝ่ายที่เป็นผู้รับบุตรบุญธรรม
อยู่แล้ว และมีให้นำมาตรา ๑๕๙๘/๒๑ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาใช้บังคับ

มาตรา ๔๐ การรับบุตรบุญธรรมของคู่ชีวิตซึ่งได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในหมวดนี้และประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว ให้นายทะเบียนรับจดทะเบียนตามกฎหมายว่าด้วยการจดทะเบียนครอบครัวได้

มาตรา ๔๑ ให้นำความในมาตรา ๑๕๕๘/๓๐ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับคู่สมรสมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

มาตรา ๔๒ การรับบุตรบุญธรรมย่อมเป็นอันยกเลิกเมื่อมีการจดทะเบียนคู่ชีวิตกับบุตรบุญธรรม

หมวด ๗

มรดก

มาตรา ๔๓ เมื่อคู่ชีวิตฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งตาย ให้คู่ชีวิตอีกฝ่ายหนึ่งมีสิทธิและหน้าที่เช่นเดียวกับคู่สมรสตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยมรดก

มาตรา ๔๔ ให้นำความในมาตรา ๑๖๐๖ มาตรา ๑๖๕๒ และมาตรา ๑๖๕๓ แห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ในส่วนที่เกี่ยวกับคู่สมรสมาใช้บังคับแก่คู่ชีวิตด้วยโดยอนุโลม

ผู้รับสนองพระบรมราชโองการ

.....
นายกรัฐมนตรี

ข้อ ๑๑๙ ในกรณีที่มีความจำเป็นเกี่ยวกับประโยชน์สาธารณะ
เมื่อสภาผู้แทนราษฎรมีมติรับหลักการแห่งร่างพระราชบัญญัติใดในวาระที่หนึ่งแล้ว
ประธานวุฒิสภาอาจพิจารณาขอหมายให้คณะกรรมการสามัญประจำวุฒิสภา
คณะใดคณะหนึ่งที่เกี่ยวข้อง หรือวุฒิสภาอาจตั้งคณะกรรมการวิสามัญขึ้น
คณะหนึ่งมีจำนวนไม่เกินสิบห้าคน แล้วแต่กรณี
เพื่อพิจารณาศึกษาร่างพระราชบัญญัติดังกล่าวเป็นเฉพาะกรณีไปก็ได้
และเมื่อสภาผู้แทนราษฎรลงมติเห็นชอบในวาระ ที่สามแล้ว
ให้คณะกรรมการดังกล่าวรายงานต่อประธานวุฒิสภาเป็นการด่วน
ทั้งนี้ เพื่อเป็นข้อมูลประกอบการพิจารณาของสมาชิก
ในการพิจารณาร่างพระราชบัญญัตินั้นต่อไป

ข้อบังคับการประชุมวุฒิสภา พ.ศ. ๒๕๖๒